

Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Üç Paydaşının Beklentilerinin Beklentinin İhlali Teorisine Göre Tespiti

Tuğba YÜKSEL*, Banu AVŞAR ERÜMİT**

Makale Bilgisi	ÖZET
<i>Geliş Tarihi:</i> 26.11.2019	<p>Bu çalışma yakın zamanda revize edilen öğretmenlik uygulaması dersinin üç paydaşı olan uygulama öğrencilerinin, uygulama öğretmenlerinin ve uygulama öğretim elemanlarının beklentilerini ve bu beklentilerin birbiri ile uyumu ya da çatışmasını nitel veri analizi ile tespit etmeyi amaçlamıştır. Klinik danışmanlık modelinde (KDM) bahsi geçen üç paydaşın birbiriyle iyi bir iletişim içerisinde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Beklentinin ihlali teorisine göre her birey karşılaştıkları durum ya da kişilere karşı bir beklenti geliştirirler ve bu beklentilerin uyumlu olması ya da ihlal edilmesine göre motivasyon ve ilgi durumu etkilenir. Öğretmenlik uygulaması derslerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için tüm paydaşların beklentilerinin tespit edilmesi son derece önemlidir. Bu nedenle fen bilgisi öğretmenliği programında öğretmenlik uygulaması derslerine kayıtlı olan 18 öğretmen adayının oluşturduğu beş uygulama grubu ile odak grup görüşmesi yapılmış, çalışmaya katılan öğretmen adaylarına danışmanlık yapan beş öğretim elemanı ve dört uygulama öğretmeni ile mülakat yapılmıştır. Daha önce öğretmenlik uygulamasına yönelik olarak yapılan çalışmalardan farklı olarak bu çalışma paydaşların öğretmenlik uygulaması dersine yönelik beklentilerinin birbirleri ile uyum ve çatışmalarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde, dersin paydaşlarının uygulama derslerinin işleniş biçimine ve diğer paydaşlara yönelik birçok beklentisi olduğu görülmektedir. Bazı konularda dersin her üç paydaşı da aynı ya da benzer ifadelerde bulunmuş olup beklentilerinin birbirleriyle uyumlu olduğu gözlenmiştir. Ancak bazı hususlarda paydaşların ifadelerinin birbirlerinden tamamen farklı olduğu ve birbirleriyle çeliştikleri gözlenmiştir. Örneğin öğretim elemanlarının ders planlarına detaylı ve yapıcı bir şekilde dönüt vermesi ve uygulama öğrencilerine “stajyer” olarak hitap etmemeleri her üç paydaşın da birbirleri ile uyumlu olan beklentilerindedir. Uygulama öğrencilerinin ders anlatımı esnasında hata yapsalar dahi uygulama öğretmeni ya da uygulama öğretim elemanı tarafından müdahale edilmesi konusunda ise üç paydaşın beklentilerinin birbirleri ile çeliştikleri gözlenmiştir. Bu çalışmada söz konusu olan beklentilerin önceden bilinmesi ile paydaşlar arasındaki olumsuz beklenti ihlalinin giderilmesi, öğretmenlik uygulaması derslerinin paydaşlarının uygulama derslerini etkin bir şekilde yürütmelerine ve düzenlemelerine olanak sağlayabilecektir.</p> <p>Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik Uygulaması, Klinik Danışmanlık Modeli (KDM), Beklentinin İhlali Teorisi, Öğretmen eğitimi, Fen Bilimleri eğitimi</p>
<i>Kabul Tarihi:</i> 01.07.2020	
<i>Erken Görünüm Tarihi:</i> 21.07.2020	
<i>Basım Tarihi:</i> 31.07.2021	

Identifying the Expectations of Three Stakeholders of the Field Experience Course via Expectancy Violation Theory

Article Information	ABSTRACT
<i>Received:</i> 26.11.2019	<p>This study aimed to identify the expectations of three stakeholders (pre-service teachers, supervisor teacher, and mentor faculty member) from other stakeholders and the process of field experience course that was recently revised. The clinical supervision model emphasized that these three stakeholders should work collaboratively. According to the expectancy violation theory, every individual has expectations from cases or people that they have some sort of relation and individual's motivation is directly affected by violation of these expectations. Therefore, the findings of this study shed light on identifying whether the stakeholders carry out the field experience course in a harmonious and efficient manner. For this reason, focus group interviews were conducted with five different groups, in total 18 science pre-service teachers who enrolled in the field experience course. Five faculty members and four supervisor teachers who supervised the participant pre-service teachers were also interviewed. Stakeholders' expectations were first evaluated individually, and then violation and compliance across all stakeholders' expectations were analyzed. The findings showed that the stakeholders of field experience course have many expectations from the course and the other stakeholders. In addition to this, the stakeholders' expectations were cross-examined and expectancy violations were determined especially on some basic issues. For example, the expectations of mentor faculty member's detailed and constructive feedback to the lesson plans and not addressing the pre-service teachers as “intern”</p>
<i>Accepted:</i> 01.07.2020	
<i>Online First:</i> 21.07.2020	
<i>Published:</i> 31.07.2021	

* Öğr. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D., Rize-TÜRKİYE. e-mail: tugbayuksel@gmail.com (ORCID: 0000-0001-7818-7547)

** Arş. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi, Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D., Rize-TÜRKİYE. e-mail: banu.avsar@erdogan.edu.tr (ORCID: 0000-0002-9048-6467)

are compatible with each other for all three stakeholders. It was observed that the expectations of three stakeholders contradicted each other about interrupting a pre-service teacher's teaching by the mentor faculty member and the supervisor teacher when s/he made a mistake during the lecture. In this study, knowing three stakeholders' expectations in advance and eliminating the negative expectation violation among these stakeholders will enable them to conduct and organize the field experience courses effectively.

Keywords: Field Experience Course, Clinical Supervision Model (CSM), Expectancy Violation Theory, Teacher education, Science education

doi: 10.16986/HUJE.2020062388

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Yüksel, T., & Avşar Erümit, B. (2021). Öğretmenlik Uygulaması dersinin üç paydaşının beklentilerinin Beklentinin İhlali Teorisine göre tespiti. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 712-741. doi: 10.16986/HUJE.2020062388

Citation Information: Yüksel, T., & Avşar Erümit, B. (2021). Identifying the expectations of three stakeholders of the Field Experience course via Expectancy Violation Theory. *Hacettepe University Journal of Education*, 36(3), 712-741. doi: 10.16986/HUJE.2020062388

1. GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) özellikle son yıllarda öğretmenlik uygulaması derslerine önem vermiş ve buna yönelik olarak 2018 yılında yeni bir yönerge düzenlenmiştir (MEB, 2018). Aynı zamanda 2015-16 yıllarında birçok eğitim fakültesinde, Bulunuz ve Bulunuz (2016)'un önerdiği ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uzun yıllardır kullanılan Klinik Danışmanlık Modeli (KDM) uygulamaya konulmuştur. Yapılan çalışmalarda, KDM'nin uygulandığı öğretmen yetiştirme programlarında, öğretmen adaylarının daha sistematik ve nitelikli geribildirimler aldıkları için bu uygulamayı beğendikleri tespit edilmiştir (NCATE, 2010; NRC, 2010). Türkiye'de KDM uygulanmaya başlandıktan sonra yapılan çalışmalarda da KDM'nin daha önce uygulanan öğretmenlik uygulaması modellerine göre daha etkili olduğu saptanmıştır (Bulunuz vd., 2014; Baltacı-Göktalay vd., 2014; Gürsoy vd., 2013).

Bu çalışma; Türkiye'de öğretmenlik uygulamaları dersinin üç paydaşının (uygulama öğrencisi, uygulama öğretmeni, ve uygulama öğretim elemanı) gözünden uygulama derslerinin işleniş sürecinden, birbirleri ve diğer unsurlardan (MEB, YÖK, fakülte, uygulama okulu, vs.) beklentilerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğretmen adaylarının alanlarında uzmanlaşmış, yetkin ve sorumluluk sahibi kişiler olarak mezun olması eğitim fakültelerinin yegane amaçlarından biridir. Öğretmenlik uygulaması dersleri öğretmen adaylarının pedagojik formasyon ve alan bilgisi eksikliklerini görmeleri ve bu alanda uzman olan (uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni) tarafından geri bildirim olarak kendilerini geliştirmeleri ve deneyim kazanmaları açısından çok önemli bir fırsattır.

1.1. Alan Yazında Öğretmenlik Uygulaması Dersi

Öğretmen yetiştirme programlarından mezun olan öğretmen adaylarının teorikte öğrendikleri pedagojik formasyon ve alan bilgilerini uygulama yaparak deneyimlemelerine olanak sağlayan öğretmenlik uygulaması dersleri donanımlı öğretmen yetiştirebilmek açısından önem taşımaktadır. Öyle ki kaliteli bir öğretmenlik deneyimi süreci, sınıf içi etkinliklerini en iyi şekilde tasarlayan, yerinde kararlar alan ve öğrenciler için uygun öğrenme ortamı hazırlayan donanımlı öğretmenler yetiştirmek için gerekli alt yapının oluşmasını sağlar (King, 2006; Paker, 2008). Öğretmen adayları, gerçek okul ortamında kendisini uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim üyesinin nezdinde değerlendirerek, öğretmenlik vasfı için gerekli olan donanım, bilgi, beceri ve koordinasyon gibi birçok kazanımları elde etmiş olur. Aynı zamanda öğretmenlik uygulaması dersi, öğretmen adaylarının tek başlarına bir sınıfta eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmeden önceki son öğrenme aşaması olduğu için, bu süreç öğretmen adaylarının kendi eksikliklerini görüp bu eksiklikleri gidermeleri için gerekli olan bilgi ve becerileri kazanmaları için bir fırsat teşkil etmektedir.

Öğretmenlik uygulaması derslerinin en verimli şekilde gerçekleşmesi, uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmeni ve öğretim elemanları ile olan iletişim ve ilişkisiyle doğrudan ilişkilidir. Zachary (2005), bu ilişkiyi rehber ile öğrenen kişi arasındaki iş bölümü yapılmasıyla ve de beklenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile sağlıklı bir şekilde ilerleyeceğini ileri sürmektedir. Öğrenme sürecinin başarılı olması için sadece rehber olan kişinin sorumluluğu üstlenmesi yerine, her iki tarafın da kendi rollerine uygun olan sorumlulukları yerine getirmesi gerektiğinden de bahsetmektedir (Zachary, 2005). Öğretmenlik uygulamasında birincil rehber, mesleği gerçek ortamında tanıtması, örnek olması, yerinde tavsiyelerde ve yapıcı eleştirilerde bulunabilmesi vasıfları ile uygulama öğretmeni olarak kabul edilebilir (Gökçe ve Demirhan, 2005). Bu noktada uygulama öğretmenlerinin kendilerinden beklenen iyi bir şekilde özümseyip, buna yönelik beceriler geliştirmesi gerekmektedir. Zachary (2005) bir rehberden beklenen en temel özelliği "öğrenmenin gerçekleşebilmesi için gerekli koşulları sağlayan destekleyici ortamı yaratmak ve devamlılığını sağlamak" (s. 6) olarak göstermiştir.

Ülkemizde öğretmenlik uygulaması ile ilgili birçok atılım yapılmış, bazı programlar tasarlanmış ve bu programlar yıllar içerisinde yeniden yapılandırılmıştır (Bulunuz ve Bulunuz, 2016; Eraslan, 2009). 1994-98 yılları arasında YÖK, Dünya Bankası ve MEB iş birliği ile yürütülen çalışmalarda, öğretmen yetiştirme programları ve MEB arasında iyi bir ilişkinin olmaması nedeni ile yaşanan problemler ele alınarak, öğretmenlerin yeni öğrenme modellerine uygun olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlik uygulamasına ilişkin bir yönerge sunularak bu derslerin nasıl işlenmesi gerektiğine dair esaslar

belirlenmiştir (MEB, 1998; YÖK, 2007, 2018). Öğretmenlik uygulaması dersleri uzun bir süre bu yönetmeliğe göre yürütüldükten sonra, 2015-16 yıllarında tekrar bir yenileme sürecine gidilmiştir. Bu yenileme kapsamında MEB, YÖK ve Uludağ Üniversitesi'nden bir grup akademisyenin önderliği ile okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri tekrar ele alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri dâhil olmak üzere birçok farklı ülkelerdeki öğretmen yetiştirme programlarında kullanılan Klinik Danışmanlık Modeli (KDM) (Bulunuz ve Bulunuz, 2016; GoldHammer, 1969; Gursoy ve Eken, 2019) ülkemiz eğitim program ve koşulları göz önüne alınarak öğretmenlik uygulamalarında kullanımı fikir birliği ile kabul edilmiştir. Aynı zamanda da ülkemizde yaygın hale getirmek üzere eğitim çalışmaları başlatılmıştır. Her ne kadar MEB ve YÖK öğretmenlik uygulaması derslerinin önemini vurgulasa da bu ders öğretmen yetiştirme programlarında maalesef ki son birkaç yıla kadar sadece bir yarı döneme sığdırılmış olarak kalmıştır (Baştürk, 2009; Çepni, ve Aydın, 2015; Kocadere, ve Aşkar, 2013; Şimşek, Alkan, ve Erdem, 2013).

Öğretmen adayları çoğunlukla gerçek sınıf bir ortamında öğrencileri ile ders yapana kadar öğretmenlik mesleğine ve mesleği icra etmeye yönelik bazı ön yargılar ve de beklentiler geliştirirler (Delamarter, 2019; Meijer vd., 2011). Fakat çoğu zaman okullarda yapılan uygulamalar sırasında bekledikleri davranışları ya da ortamı bulamadıklarında bir hayal kırıklığı yaşamaktadırlar. Meijer ve arkadaşları bu durumu "Uygulama şoku" olarak nitelendirmektedir. Uygulama öğrencileri beklentilerini öğrenci oldukları zamanlarda edindikleri tecrübelerden, ailesinden veya çevresinden duyduklarından ya da TV, film gibi medya kaynaklarından edinebilmektedir (Britzman, 2003; Delamarter, 2019). Öğretmenlik uygulaması dersinin paydaşlarının beklentilerinin tespit edilmesine yönelik literatürde çok fazla çalışma olmamak ile beraber, bazı çalışmalar (örn. Cooper ve He, 2012; Kirbulut vd., 2012) uygulama öğrencilerinin öğretmenlik uygulaması dersini almadan önceki beklentilerinin gerçekte olanlar ile uyuşmadığını göstermiştir. Bu durum ise öğretmen adaylarında hayal kırıklığı ve öğretmenlik mesleğine olumsuz tavır geliştirme gibi sonuçlar doğurabilmektedir (Delamarter, 2019; Chong vd., 2011; Hastings, 2010). Tabi ki bu durum uygulama derslerini aktif bir şekilde yürüten üç paydaştan diğer ikisi (uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni) için de geçerli olmaktadır. Bu nedenle her üç paydaşın da öğretmenlik uygulaması dersinden ve bu dersin diğer paydaşlarından beklentilerinin bilinmesi uygulama öğrencileri ve bu dersi yürüten kişilerin derslere hazırlık ve uyumu için gereklidir. Bu alanda beklentinin tespitine yönelik yapılan birkaç çalışma (Bektaş ve Ayvaz, 2012; Çelikkaya, 2011; Gündoğdu vd., 2010; Karasu-Avcı ve Ünal-İbret, 2016; Öner ve Aydın, 2016; Taşkesen, 2018) öğrencilerin diğer paydaşlardan beklentilerine yoğunlaşmış fakat diğer paydaşların beklentilerini ortaya çıkartmakta yetersiz kalmıştır. Öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili yapılan ve ulusal alan yazında yer alan çalışmaların bulguları Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1'de yedi farklı çalışmada yer alan uygulama öğrencileri, uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim elemanlarının beklentileri özet olarak verilmiştir. Bu sonuçlar her üç paydaşın da bazı konularda ortak beklentiler içerisinde (örn. Uygulama süresinin arttırılması, tüm paydaşların birbirleri ile düzenli görüşmesi, fakülte-okul arasındaki iletişimin yeterli olmaması, vb.) olduğunu fakat diğer bazı konularda birbirlerinden ya da uygulama derslerinden, fakülteden, okul yönetiminden farklı isteklerinin/beklentilerinin olduğunu da göstermektedir.

Tablo 1.

Uygulama Öğrencilerinin Uygulama Dersi ve Paydaşlarından Beklentilerine Yönelik Yapılan Bazı Çalışmalar ve Ortak Bulguları

Yazarlar	Bektaş ve Ayvaz (2012)	Başal vd. (2017)	Çelikkaya (2011)	Gündoğdu vd. (2010)	Karasu-Avcı ve Ünal-İbret (2016)	Öner ve Aydın (2016)	Taşkesen (2018)
Uygulama öğrencilerinin görüşleri							
Mesleğe yönelik tecrübe kazanmaya fırsat tanınması		X	X		X		
Donanım kazandırması		X	X	X	X		
Öğrenciler ile iletişim kurabilme becerisi kazandırma		X	X		X		
Sınıf yönetimi konusunda deneyim kazandırması		X	X		X		
Fakültede öğrendiği teorik bilgileri pratiğe geçirebilme		X	X				
Olası sorun ve problemlerle başa çıkma yetisi kazandırması			X		X		
Fakültedeki derslerde öğrenemediği/ tecrübe edemediği konuları öğrenmek.					X		
Okul ortamına ve öğrencilere alışmak			X		X		
Tüm paydaşların birbirleri ile düzenli görüşmesi	X			X			X
Öğretmenlik uygulamasının süresinin artırılması				X			X
Farklı ve fazla uygulama sınıflarında uygulama yapılması				X			X
Kendini değerlendirebilme / eksikliklerini görebilme		X			X		
Eğlenerek uygulama derslerini yapma		X	X				
Uygulama öğretmenleri tarafından saygı görmeyi		X	X			X	
Uygulama öğretmenlerinin mesleki bilgi ve tecrübelerini aktarmasını			X			X	
Uygulama öğretmenlerinin onları sınıflara ve okul yönetimine öğretmen olarak tanıtmalarını	X					X	X
Uygulama öğretmenlerinin kendileriyle iyi iletişim içinde olmasını						X	X
Uygulama öğretmenlerinin sınıf yönetiminin nasıl yapılacağını öğretmesi	X					X	X
Uygulama öğretmenlerinin onlara yapıcı eleştirilerde bulunması	X		X			X	X
Uygulama öğretmenlerinin onlarla düzenli görüşmeler yapması	X						X
Uygulama öğretmenlerinin sınıftaki öğrencileri onlara tanıtmaları	X		X				X
Uygulama öğretmenlerinin onlara rol model olması	X		X			X	X
Uygulama öğretmenlerinin uygulama derslerine yönelik eğitim almış olması	X						X
Uygulama öğretmenlerinin ders planı ve etkinliklerini hazırlamada yardımcı olması	X		X				X
Uygulama öğretim elemanının kendileri ile düzenli ilgilenmeleri	X					X	X
Uygulama öğretim elemanının düzenli değerlendirme ve yapıcı eleştiriler yapmasını	X					X	X
Uygulama öğretim elemanının düzenli okul ziyareti yapmasını	X					X	
Uygulama öğretim elemanının uygulama öğretmeni ile düzenli görüşmesi	X		X			X	X
Uygulama öğretim elemanının uygulama öğrencileri ile deneyimlerini aktarması						X	X
Uygulama öğretim elemanının onları uygulama öğretmeni ile tanıştırmaları	X						X
Uygulama öğretim elemanının rehber olması	X						X

Tablo 1'deki çalışmalardan farklı olarak Başal vd. (2017) okul öncesi eğitimi alanında öğretmenlik uygulaması dersini yürüten dört paydaşın (uygulama öğrencisi, uygulama öğretmeni, uygulama öğretim elemanı ve uygulama okul yöneticilerinin) öğretmenlik uygulaması dersine yönelik görüş ve beklentilerini tespit etmişlerdir. Araştırmaya katılan 64 uygulama öğrencisi, 36 uygulama öğretmeni, 8 uygulama öğretim elemanı ve 11 uygulama okulu yöneticisinden görüş formları vasıtasıyla veri toplanmış ve her dört paydaşın da öğretmenlik deneyimi dersinden ama en çok uygulama öğrencisinden beklentileri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada bahsi geçen uygulama öğrencilerinin beklentilerinin bazılarını Tablo 1'de yer verilmiştir. Uygulama öğretmenlerinin beklentileri arasında en sık rastlananların başında ise, uygulama öğrencilerinin “Mesleği severek yapmaları, etkinliklere aktif olarak katılmaları, uygulamalara ön hazırlık yaparak gelmeleri, teorik bilgilerini uygulamaya geçirmeleri, çocuklar ile iyi iletişim kurmaları, ve araştırmacı olmaları” gelmektedir (Başal vd., 2017, s. 400). Yine uygulama öğretmenlerinin fakülte veya YÖK'ten beklentilerinden bazıları ise uygulama süresinin arttırılması ve üniversite ile uygulama okulu arasındaki işbirliğinin sağlanması olarak listelenmiştir. Aynı çalışmada uygulama okulundaki idarecilerin uygulama öğrencisinden en çok dile getirilen beklentileri uygulama öğrencilerinin öğretmenlerin tecrübelerinden olabildiğince fazla yararlanması ve bu mesleği severek yapmaları olmuştur. Uygulama öğretim elemanları ise, “Teorik bilgilerini uygulamaya geçirme, mesleki gelişimlerini sağlama, uygulamalara ön hazırlık yaparak gelme, motivasyonlarının yüksek olması, ve iletişim becerilerini arttırma” gibi konularda uygulama öğrencilerinden beklentide olduklarını dile getirmişlerdir (Başal vd., 2017, s. 406).

1.2. Kuramsal Çerçeve: Beklentinin İhlali Teorisi

Bu çalışma, öğretmenlik uygulaması dersinin üç paydaşı olan uygulama öğrencisi, uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının birbirlerinden, uygulama okullarından, eğitim fakültelerinden ve MEB'den beklentilerini beklentilerin ihlali teorisini (Expectancy Violation Theory) (Burgoon, 1978; Burgoon ve Burgoon, 2001) kuramsal çerçeve olarak tespit etmeyi amaçlamaktadır. Beklentilerin ihlali teorisi, bireylerin süreç içerisinde kazandıkları deneyimlere ve etkileşimde buldukları insanların verdikleri tepkilere göre beklentilerini oluşturduğunu ileri sürmektedir (Burgoon vd. 2016; Gaffney vd., 2010). Bireylerin beklentilerinin karşılık bulmaması ya da beklenen yerine farklı bir durum ile karşılaşılması durumu ise beklentilerin ihlaline sebep olmaktadır (Gaffney, vd. 2013; Koermer ve Petelle, 1991). Beklentilerin ihlal edilmesi kulağa her ne kadar negatif bir durum olarak gelse de, bazen pozitif etki yarattığı da söylenebilir (Burgoon, 1978). Örneğin; hiçbir özel gün olmamasına rağmen arkadaşının bir hediye ile kapınızı çalması, yolda iki elinize eşyalar ile doluyken aynı yönde yürüyen birinin size yardım etmek için poşetlerin bir kısmın alması vb. beklentinin pozitif ihlali olarak sıralanabilirken; öğrencinizin izin istemeden sınıftan ayrılması ya da yolda yürürken tanımadığınız bir kişinin size bağırıp çağırması negatif ihlale örnek olarak verilebilir. Bireylerin beklentileri, onların diğer bireyler ile iletişimine, etrafındaki olayları algılamasına ve de kendi davranışlarına doğrudan etkisi vardır (Burgoon, 1978).

Beklentilerin ihlali teorisi kullanılarak, bireylerin beklentilerinin öğrenme ve öğretme üzerine etkileri birçok araştırmacı tarafından araştırılmıştır (Burgoon vd. 2016; Gaffney, 2013; Gaffney vd., 2010; Seiffert ve Wheelless, 1990). Öğrenciler önceki deneyimlerine dayanarak bazı beklentiler ya da önyargılar ile yeni bir döneme/derse başlarlar (Gaffney vd., 2010). Örneğin, birçok çalışma fizik derslerinden korkan ve fizik derslerini asla yapmadığını düşünen insanların fizik derslerinde başarısız olduğunu göstermiştir (Redish, Saul, ve Steinberg, 1998). Seiffert ve Wheelless, (1990) yaptıkları çalışma ile öğrencilerin öğretmen ve dersten sözel olmayan beklentilerinin onların derslere karşı olan tutumlarını etkilediğini göstermiştir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin derse başlamadan önce sahip oldukları beklentiler, öğretmenlerin beklentileri ile uyumlu olmaz ise öğrencilerin derse olan tutum ve başarıları negatif olarak etkilenebilmektedir. Bunun yanında pozitif beklentilerin ya da ön yargıların derslerde karşılığını bulması halinde öğrenmeye olumlu yönde etki ettiği de bazı araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir (Koermer ve Petelle, 1991). Gaffney ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları araştırmalarda öğrencilerin beklentileri ile deneyimleri arasında lineer olmayan bir ilişki olduğunu ve bu ilişkinin bilinmesinin derslerde yapılan yeniliklerin dersi anlama ve başarılı olma noktasında nasıl bir katkı sağladığını anlamak için çok önemli olduğunu ileri sürmektedirler.

1.3. Araştırma Problemi

Bu çalışmanın örneğinde uygulama öğrencilerinin, uygulama öğretmenlerinin ve uygulama öğretim elemanlarının daha önceki deneyimlerine, bilgilerine, duyularına, ya da gözlemlerine göre bazı beklentiler geliştirip, öğretmenlik uygulaması derslerine bu beklentilerini taşıyacakları öngörülmektedir. Bu üç paydaşın beklentilerinin birbirleri ile uyumlu olması halinde, her üç paydaşın da uygulama dersinin yürütülmesi süresince birbirleri ile iyi bir iletişim içerisinde olmaları ve bu dersten verim alarak ayrılması beklenir. Fakat beklentilerin ihlali durumunda, uygulama öğrencilerinin derse önyargı ile gelmeleri, beklentilerin çatıştığı paydaş ya da paydaşlar ile iyi bir iletişim kuramamaları ve daha da kötüsü öğretmen adayının öğretmenlik mesleğine negatif bir tutum geliştirmesi kaçınılmaz olmaktadır. Örneğin Köroğlu, Başer ve Yavuz (2000) çalışmasına katılan uygulama öğrencileri, uygulama öğretmenlerinin ders öncesinde bu dersin danışmanlığına yönelik hizmet içi eğitim almaları gerekliliğini dile getirirken, uygulama öğretmenleri böyle bir eğitimin gereksiz olduğunu savunmuşlar, uygulama öğretim elemanları ise öğrenciler ile aynı görüşü savunarak bu eğitimlerin gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu gibi durumlarda paydaşların birbirinden beklentileri uyuşmamakta ve bundan ötürü de arada sözel olmayan bir çatışma mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, bu çalışma 2017 yılından itibaren uygulanmaya başlanan Klinik Danışmanlık Modelinin uygulanmasında sık sık bir araya gelip iletişim kurmak durumunda olan ve süreci birlikte tamamlayacak olan paydaşların birbirlerinden beklentilerinin tespit edilmesini hedeflemektedir. Bu üç paydaşın öğretmenlik uygulaması beklentilerinin önceden belirlenmesi bu sürecin daha sağlıklı ilerlemesi açısından önemlidir. Bu alanda ulusal alan yazında yer alan çalışmalar uygulama öğrencilerinin diğer paydaşlardan

beklentileri (Gündoğdu vd. 2010; Karasu-Avcı ve Ünal İbret, 2016; Yıldırım vd. 2019), ya da uygulama öğrencilerine ek olarak uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim elemanlarının uygulama öğrencileri ya da süreçten beklentileri (Başal vd., 2017) üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmanın bulguları ise hem öğretmenlik uygulaması derslerinin üç paydaşının birbirlerinden beklentilerinin neler olduğu ortaya çıkaracak hem de beklentilerin çatıştığı (ihlal olduğu) ya da uyumluluk gösterdiği kısımları ortaya koyacaktır. Bu nedenle bu çalışma, öğretmenlik uygulaması derslerini yürüten paydaşların uygulama derslerini etkin bir şekilde yürütmelerine ve düzenlemelerine olanak sağlayabilecektir. Çalışmaya yön veren araştırma soruları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Türkiye’de öğretmenlik uygulamaları dersini yürüten üç paydaşının uygulama dersine yönelik beklentileri nelerdir?
 - 1a. Uygulama öğrencilerinin uygulama dersinin işleniş ve kendileri de dâhil olmak üzere sürecin içerisinde yer alan üç paydaştan ve uygulama dersi ile ilişkili olan diğer unsurlardan beklentileri nelerdir?
 - 1b. Uygulama öğretim elemanlarının uygulama dersinin işleniş ve kendileri de dâhil olmak üzere sürecin içerisinde yer alan üç paydaştan ve uygulama dersi ile ilişkili olan diğer unsurlardan beklentileri nelerdir?
 - 1c. Uygulama öğretmenlerinin uygulama dersinin işleniş ve kendileri de dâhil olmak üzere sürecin içerisinde yer alan üç paydaştan ve dersi ile ilişkili olan diğer unsurlardan beklentileri nelerdir?
2. Bu üç paydaşın uygulama dersine yönelik tespit edilen birbirleriyle uyumlu olan ve çelişen beklentileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada öğretmenlik uygulaması dersinin paydaşları olan öğretmen adaylarının, uygulama öğretim elemanlarının ve uygulama öğretmenlerinin beklentilerini tespit etmek amacıyla nitel veri toplama yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilimi) yöntemi kullanılmıştır (Creswell, 2014). Bu yöntemin temel amacı ilk elden yaşanmış olan deneyimlerinden yola çıkarak yaptıkları yansımaların incelenmesidir (Creswell, 2014; Creswell & Poth, 2016; van Manen, 2017). Bireysel görüşmeler bu yöntemde sıklıkla kullanılan veri toplama aracıdır (Creswell, 2014). Bu yöntemin kullanılma sebebi, Okul Deneyimi dersini henüz tamamlamış ve bir sonraki dönem öğretmenlik uygulaması dersinde bir araya gelecek olan üç paydaşın daha önceki tecrübelerinden, bilgilerinden, duygu ve düşüncelerinden yola çıkarak onların öğretmenlik uygulaması dersine yönelik beklentilerini ve bu beklentilerin birbirileri ile olan olası uyum ve çelişkileri tespit etmektir.

2.1. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde kayıtlı olan 18 dördüncü sınıf fen bilgisi öğretmenliği öğrencisi (beş odak grup), beş öğretim elemanı ve ortaokul seviyesinde fen bilgisi öğretmenliği yapan dört uygulama öğretmeni oluşturmaktadır. Uygulama öğrencileri 2018-2019 yılının güz döneminde Okul Deneyimi dersini almış ve başarı ile geçmişlerdir. Aynı öğrenciler bahar döneminde Öğretmenlik Uygulaması dersine kayıt yaptırmışlardır. Çalışmanın verilerini oluşturan görüşmeler bu dersin en başında, öğrenciler okullara gitmeden önce yapılmıştır. Çalışmanın katılımcıları tamamıyla gönüllülük esasına göre seçilirken, her iki cinsiyetten de öğrencilerin çalışmada yer almasına özen gösterilmiştir. Fakat eğitim fakültesinde kayıtlı olan öğrencilerin çoğunluğunu kadın öğrencilerin oluşturması sebebi ile, kadın sayısı erkek sayısından fazla olmuştur (11 kadın, 7 erkek). Katılımcılardan biri hariç, diğer öğrencilerin yaş aralıkları 21 ve 23 arasında değişmektedir. Bu aralığın dışında kalan bir öğrenci otuz yaşında olup ikinci kez üniversite okumaktadır. Dört uygulama öğretmenin üçü kadın biri erkek ve öğretim elemanlarının ise ikisi erkek üçü kadın olarak seçilmiştir. Uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim elemanları çalışmaya katılan gruplara Okul Deneyimi dersi boyunca danışmanlık yapmışlar, içerinden bazıları öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında farklı öğrenci grupları ile çalışmışlardır. Öğrencilerin, uygulama öğretmenlerinin ve uygulama öğretim elemanlarının gerçek isimleri çalışmanın analizleri yapılırken ve de bulgular yazılırken kimliklerinin gizliliğini korumak amacıyla bir başka kod isim ile değiştirilmiştir. Örneğin öğrenci grupları G1-G5 olarak adlandırılırken, uygulama öğretmenlerini tanımlamak için (U01-U04) ve öğretim elemanlarını ifade etmek için (ÖE1-ÖE5) kod isimleri kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Teknikleri

2018-2019 bahar dönemi başında öğretmenlik uygulaması derslerine başlayacak olan uygulama öğrencileri ile yarı-yapılandırılmış odak grup görüşmesi (Ek-1) yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılması çalışmanın amaçlarına ulaşmasını sağlayacak sorulara sadık kalma imkânı sağlarken, aynı zamanda da katılımcıların verdiği cevaplardan yola çıkarak anlık sorular ekleme fırsatı sunması sebebiyle tercih edilmiştir. Bu yönüyle tam yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme tekniklerine nazaran daha ideal görüşme yöntemi olarak kabul edilir (Carspecken, 1996).

Öğrencilerle birebir yerine odak grup görüşme yapılmasının tercih edilme sebeplerinden bir tanesi, bu odak görüşme gruplarının öğretmenlik uygulaması dersinde okullara birlikte giden öğrencilerden oluşması ve aynı uygulama öğretmenleri ile çalışmış, benzer deneyimler yaşamış olmalarıdır. Diğer bir sebep ise, bu yöntemin benzer veya aynı deneyimlere sahip olan odak grup üyelerinin, kendi aralarında fikir alışverişi yapmalarına ve dolayısıyla sunulan fikirlerin zenginleşmesine olanak sağlamasıdır (Carspecken, 1996). Creswell’in (2008) de önerdiği üzere, odak grup görüşmeleri boyunca, gruptaki tüm öğrencilerin konuşmaları teşvik edilmiş ve her bir soruya sırasıyla her öğrencinin yanıt vermesi sağlanmıştır.

Uygulama öğretmenleri ile yüz yüze mülakatlar yapılamamış, onun yerine açık uçlu soruların yer aldığı görüşme formu e-posta yolu ile gönderilerek cevaplamaları istenmiştir. Daha sonra gerekli görülen sorular birebir mülakat yapılarak ya da yine e-posta üzerinden toplanmıştır. Uygulama öğretim elemanları ile ise yarı-yapılandırılmış yüz yüze görüşme yapılarak uygulama dersinin diğer paydaşlarından beklentileri tespit edilmiştir. Görüşmeler esnasında araştırmacılar notlar almış olup aynı zamanda görüşmelerin hepsi ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

2.3. Veri Analiz Teknikleri

İlk olarak, görüşmelerden elde edilen veriler transkript edilmiş ve yazılı bir formata dönüştürülmüş, sonrasında ise tümevarımsal ve yaratıcı sentez tekniği (Patton, 2002) kullanılarak çalışmanın ilk aşama analizi yapılmıştır. İkinci aşamada, daha detaylı analiz için çalışmanın araştırmacıları tarafından ayrı ayrı içerik analizi yapılmış, grupların ve diğer paydaşların verdikleri cevaplar her bir temaya göre ayrı ayrı incelenmiş ve analizler sonucunda içerdikleri anlam ve kavramlara göre kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlamalar öncelikle her bir odak grup ve de paydaş için ayrı ayrı yapılmış olup ilgili kodların hangi gruplar ya da paydaşlar tarafından kullanıldığı kodların yer aldığı tablolara aktarılmıştır.

Kodlama yapılırken, görüşme öncesi soruların hazırlanmasında esas alınan temel unsurlardan faydalanılmıştır. Örneğin uygulama öğrencileri için oluşturulan bu unsurlar sırasıyla; uygulama öğretmeninden beklentiler, öğretim elemanından beklentiler, öğretmen ve öğretim elemanlarının ilişkileri noktasındaki beklentiler, uygulama okulundan beklentiler, fakülteden beklentiler, MEB, YÖK ve dersten beklentiler ve kendilerinden beklentiler olarak tablolara aktarılmıştır. Uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanları için de aynı temalar oluşturulmuş, kendilerinden, diğer paydaşlardan ve diğer unsurlardan olan beklentileri ayrı tablolarda verilmiştir. Son olarak paydaşların beklentilerini gösteren kodlar bir araya getirilerek, her bir paydaşın bir diğer paydaştan beklentileri karşılaştırılmış, beklentilerin uyumluluk ve çelişki gösterdiği kodlar ayrı iki tabloda sunulmuştur.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır (veri çeşitlemeleri). Miles ve Huberman (1994), nitel çalışmaların güvenilirliği artırması açısından çapraz kodlama sonrasında oluşan farklılıkların %20'nin altında olması gerektiğini tavsiye eder. Bu çalışmada da veri analizi yapılırken çalışmanın iki araştırmacısı ayrı ayrı kodlamaları tamamlamış olup kodlamalar arasındaki farklılıkların %5'ten az olduğu tespit edilmiştir (çapraz kodlama). Bu farklılıklar ikinci bir inceleme sürecinden sonra tekrar tartışılarak ortak bir da paydada bulunmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya yön veren iki temel araştırma sorusu ayrı ayrı ele alınmış, birinci araştırma sorusunun alt problemleri de sırası ile dört farklı başlık altında incelenmiştir. İlk kısımda öğretmenlik uygulaması dersinin üç paydaşı olan uygulama öğrencilerinin, uygulama öğretmenlerinin ve uygulama öğretim elemanlarının öğretmenlik uygulaması dersi ve onun işleyiş sürecinden, aynı zamanda da diğer paydaşlardan beklentilerinin analiz sonuçlarına yer verilmiştir. İkinci kısımda ise tespit edilen birbirleriyle uyumluluk ve çelişki gösteren beklentiler sunulmuştur.

3.1. Uygulama Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersi Paydaşlarından Beklentileri

Öğrenci gruplarının diğer paydaşlardan beklentileri önce kendi içerisinde analiz edilmiş ve iki ve daha fazla grubun üzerinde durduğu maddeler Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2'de en baştaki sütunda öğrencilerin beklentileri yedi ayrı ana temaya ayrılarak gösterilmiş, daha sonra her bir tema da kendi içerisinde kodlar ile kategorize edilmiştir.

Tablo 2.

Uygulama Öğrencilerinin Diğer Paydaşlardan ve Diğer Unsurlardan Beklentileri

Ana Temalar	Kodlar*
Uygulama Öğretmenlerinden Beklentiler	Yakın ve samimi davranması (3)
	Hoşgörülü olması ve güven vermesi (3)
	Geleneksel değil yeniliklere açık olması (4)
	Ulaşılabilir Olması (2)
	Profesyonel ilişki içerisinde olmak (2)
	Önceden sınıf ve öğrencilerin tanıtılması (5)
	Öğrencilere onları sınıfa uygun bir dille tanıtması (5)
	Mesleki deneyimlerini aktarması (4)
	Okulu ve laboratuvar malzemelerini tanıtması (2)
	Ders planına yardım – dönüt vermesi (2)
	Sınırlılıklarının ne olduğunu açıklaması (2)
	Ders esnasında müdahale etmemesi ve hatalarını söylememesi (5)
	Sınıftaki öğrenciler ile iletişime girmemesi (3)
	Mimiklerini kontrol etmesi- göz temasında bulunmaması (3)
Not almaması- form doldurmaması (2)	
Uygulama Öğretim Elemanından Beklentiler	Eksiklikleri ve hataları yapıcı bir dille söylemesi(4)
	Ulaşılabilir olması (3)
	Okul dışında da görüşebilme imkânı sunması (2)
	Deneyimleri, bilgi ve becerileri aktarması (2)
	Rehber olması/ yönlendirmesi (2)
Fakülteden Beklentiler	Ders planına yardım – dönüt vermesi (2)
	Yapıcı eleştiride bulunması (4)
	Her derste etkinlik istenmemesi (3)
	Laboratuvara ve malzemelere kolay erişim (3)
Uygulama Okulundan Beklentiler	Maddi destek -malzeme masraflarının karşılanması (2)
	Laboratuvarda yeterli malzeme bulunması (4)
	Öğretmenlere verilen imkânların aynısının sağlanması (öğretmenler odası, dolap) (3)
MEB'den Beklentiler	Okuldaki kişilerin onlara stajyer gibi davranmaması (3)
	Yöneticilerin sürece aktif olarak dâhil olmaları (3)
	Uygulama dersinin son sınıftan önce başlaması (3)
Kendisinden Beklentileri	Derste yalnız kalmalarına imkân tanınması (tek başına ders anlatma) (3)
	Öğrenci sorularına cevap verebilmek (4)
	Kendini yetiştirmek-mesleki donanım (3)
	Sınıf yönetimini ve otoriteyi sağlamak (2)
Öğretim Üyesi ve Öğretmen Arasındaki İletişimden Beklentileri	Akıcı bir şekilde ders anlatabilmek (2)
	Öğrencilerin dikkatini çekebilmek (2)
	Uygulama dersinin son sınıftan önce başlaması (3)
	Derste yalnız kalmalarına imkân tanınması (tek başına ders anlatma) (3)

* Kodların yanında parantez içerisinde verilen sayılar, ilgili kodu kaç grup ya da kişinin dile getirdiğini göstermektedir.

Bu kısımda bulgular sunulurken, oluşturulan kategorileri temsil etmesi açısından öğrencilerin cevaplarından örnek alıntılara yer verilmiştir. Fakat kategorilerin fazla olması, her grubun ya da kişinin cevabına örnekler sunmaya engel teşkil etmektedir. Bu nedenle bundan sonraki kısımlarda her bir kategoriye farklı grup ya da kişilerden birer örnek cevap sunulmuştur.

3.1.1. Uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmenlerinden beklentileri

Tablo 2'nin ilk kısmında da görüldüğü gibi, öğretmen adayları öncelikle uygulama öğretmenleri ile aralarında yakın, samimi bir ilişki olmasını beklemektedirler. Görüşmeler esnasında öğretmenler onlara iyi davrandığında kendilerini daha iyi hissettiklerini ve daha fazla derse ve öğretmenliğe motive olduklarını dile getirmişlerdir.

"Hocanın bize sıcakkanlı davranmasını bekleriz. Bizimle iletişim kurarken samimi bir şekilde davranmasını isteriz"
(G1).

Öğretmen adayları, uygulama öğretmenlerinin onlara sadece ders esnasında ve ders anlatımı ile ilgili değil, öğretmenliğin getirdiği diğer gereklilikler konusunda da yol göstermesini, bilgi vermesini, öğretmenlik deneyimi dersi kapsamında bir öğretmenin sorumlu olduğu tüm faaliyetleri öğretmesini beklediklerini ifade etmişlerdir. Bunları öğrenirken de katı kurallar yerine, öğretmenin onlara daha anlayışlı yaklaşmasını ve empati yapmasını beklemektedirler. Bir öğretmenin ulaşılabilir olması ve dersler dışında da ihtiyaç halinde sorularını sorabilecekleri iletişim kanallarının açık olması öğretmen adaylarının uygulama öğretmeninden beklentileri arasında yer almaktadır. Uygulama dersi öncesinde, öğretmenlerin uygulama öğrencilerine sınıflar,

öğrenci profilleri, laboratuvaradaki malzemelerin kullanımı ve öğrencilere nasıl ve ne ölçüde müdahale edebilecekleri gibi konularda ön bilgi vermeleri konusunda da hemen hemen her grup hemfikir oldular.

“... Biz farklı okula gidiyoruz. Daha önce görmediğimiz bir ortama giriyoruz. Her sınıfın öğrenci profilleri farklı. [Öğretmenin] bizi ortama hazırlaması gerekiyor” (G3).

Bu çalışmanın verilerini topladığımız akademik yıl içerisinde fen bilgisi öğretmen adayları son sınıfın ilk döneminde Okul Deneyimi dersini almış ve bu ders kapsamında ders anlatmaya başlamadan önceki ilk yedi hafta okullara gözlem yapmaya gitmişlerdir. Bu deneyimlerinden yola çıkarak öğretmen adayları Okul Deneyimi dersinin onlara öğrencileri, okulları ve okulların imkânlarını daha iyi tanıma fırsatı sunduğunu, böylece dönemin son birkaç haftasında ders anlattıklarında kendilerini daha rahat hissettiklerini belirttiler. Bahar döneminde aldıkları Öğretmenlik Uygulaması derslerinde ise ilk haftadan itibaren ders anlatmaya başladıkları için, okul ve öğrenciler ile alakalı ön bilgilerinin olmadığını dolayısıyla bu tür bilgilerin uygulama öğretmenleri tarafından onlara ilk haftadan itibaren verilmesi gerektiğini belirttiler.

Görüşme yapılan her grubun ısrarla üzerinde durduğu bir başka nokta ise uygulama öğretmenlerinin onları stajyer olarak görüp, öğrencilere onları stajyer ya da öğrenci olarak tanıtmaması hususuydu. Öğretmen adayları bu durumun kendilerinin sınıfta kuracakları otoriteye ve aynı zamanda da kendilerine olan saygılarına ket vurduğunu dile getirdiler.

“Sonuçta her ne kadar stajyer de olsak biz normal birer öğretmeniz yani öğretmen adayız. Ama stajyer öğretmen şeklinde muamele görünce bu sefer kendimizi daha düşük, daha zayıf hissediyoruz öğrencilerin karşısında. Öğretmenlik mesleğine de layık olmadığımızı düşünüyoruz” (G1).

Stajyer kavramı Türk dil kurumunda “staj yapan kişi” olarak verilmiş, staj da “herhangi bir meslek edinecek olan kimsenin geçirdiği uygulamalı öğrenme dönemi” (TDK, 2019) olarak tanımlanmıştır. Anlam olarak “stajyer” kelimesi herhangi bir negatiflik içermese de, öğretmen adayları okuldaki öğrencilerin stajyerleri kendi öğretmenlerinden ayrı tuttuğunu ve onlara saygı göstermediklerini düşünmektedirler. Bu nedenle uygulama öğretmenlerinin öğretmen adayları gelmeden önce ve geldiklerinde onları sınıfa öğretmen olarak tanıtmalarını ve stajyer kelimesini öğrencilerin yanında hiç kullanmamalarını istemektedirler.

Öğretmen adaylarının uygulama öğretmeninden beklentileri sadece ders planı hazırlığı ile sınırlı kalmamakla birlikte, kendilerinin ders anlatımı esnasında da onları izleyen öğretmenlerden bir takım beklentileri bulunmaktadır. Bunlardan en sık karşılaşılanı, öğretmenlerin gözlem yaparken ders anlatımını yarıda kesmemeleri, herhangi bir mimik ya da başka türlü vücut dilini kullanarak ve de müdahalede bulunarak öğretmen adaylarının konsantrasyonlarını bozmamalarıdır. Öğretmen adayları bu gibi durumlarda ders anlatımlarının akışının bozulmasının yanı sıra öğrencilerin gözlerinin önünde saygınlıklarını yitirdiklerini vurgulamışlardır. Ders anlatımları esnasında, uygulama öğretmenlerinin kendilerini gözlemlerken sınıfın en arkasında oturarak kendilerini tamamen unutturmasını (hem sınıftaki öğrencilere hem de uygulama öğrencisine) ve öğrencilerin konsantrasyonunu bozacak herhangi bir davranışta bulunmamasını beklemektedirler.

3.1.2. Uygulama öğrencilerinin uygulama öğretim elemanlarından beklentileri

Uygulama öğrencilerinin öğretim elemanından beklentileri uygulama öğretmenine göre daha az olmakla beraber genel hatları ile birbirine benzerlik göstermektedir. Dersten sorumlu öğretim elemanına istedikleri ve ihtiyaç duydukları zamanlarda ulaşabilmek üç öğrenci grubunun da üzerinde durduğu nokta olmuştur. Bu nedenle öğretim elemanlarının iletişim bilgilerini alıp, telefon üzerinden görüşmeyi ve hatta onlarla fakültenin dışında da görüşebilmeyi bu sürecin bir parçası olarak görmektedirler. Birinci ve ikinci odak görüşmesi yapılan gruplar özellikle akademisyenler ile okul dışında görüşüp iletişimde bulunmalarının kendilerini daha iyi ve hatta öğretmen gibi hissettireceğini ileri sürdüler.

Genel beklentilere baktığımızda ise, birbirine benzer iki beklenti dikkat çekmektedir. Bunlar; öğretim elemanlarının bilgi, becerilerini ve deneyimlerini öğretmen adayları ile paylaşması ve öğretim elemanlarının fakültede verilen dersler esnasında ya da ders dışında öğrencilere rol model olmasıdır. Öğretmen adayları ders anlatımı esnasında karşılaştıkları problemleri uygulama öğretim elemanları ile paylaşabilmek ve onlardan bu gibi durumlarda nasıl davranmaları gerektiği konusunda fikir alabilmeyi beklemektedirler. Ders planlarını hazırlarken de, etkinliklerin çeşitlendirilmesi ve de materyal seçimleri konularında yardım beklemektedirler.

“...[uygulama öğretim elemanı] bir konu hakkında konuştuğumuz zaman ya da fikir sunduğunuz zaman bize daha fazlasını göstermeye çalışmalı, bir tık ilerisini görmemize yardımcı olmalıdır” (G3).

Ders planlarının hazırlığı aşamasında öğretmen adaylarının en çok zorlandıklarını belirttikleri kısım etkinliklerin hazırlanması ile alakalıdır. Bu hususta öğrenciler her dersin konusuna yönelik farklı ve öğrenci merkezli bir ders planı hazırlamak zorunda olmanın onları zorladığını ifade etmektedirler. Görüşmelerde de uygulama öğretim elemanlarının kendilerini her hafta farklı bir etkinlik bulmaya zorladıklarını ve bunu her haftanın ders planı için talep etmemelerini beklediklerini bildirdiler.

“ ... öyle konular oluyor ki giriş keşfetme tamam, hadi açıklamada tamam ama derinleştirme olmuyor... Geleneksel demiyorum ama yine de çocuklarla karşılıklı diyalog halinde öğretilir bazı konular” (G5).

Öğretmen adayları çoğunlukla ders planlarını 5E modeline göre tasarlamakla sınırlandırıldıklarını ve bu nedenle de bu modelin her aşamasına uygun etkinlikleri bulmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının her zaman onlardan 5E modeline, ya da yapılandırmacı bir modele göre ders planı hazırlamalarını istemelerinin uygun olmadığını düşünmektedirler. Bazı haftalar dersin konusuna göre ve girecekleri sınıflardaki öğrenci profiline göre ders planlama tekniğinin esnek tutulabilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunların dışında bazı öğretmen adayları bir önceki dönemde edindikleri deneyime dayanarak, uygulama öğretim elemanının ders planlarına ve dersleri gözlem yapmaya geldiklerinde kırıcı olmayan, yapıcı bir şekilde geribildirim vermelerini beklediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu beklentisi Klinik danışmanlık modelinin uygulanma yöntemine paralellik teşkil etmektedir. KDM öğretmen adaylarına verilen dönütlerin onların açıklarını doğrudan ortaya çıkaran eleştirel nitelikli geribildirimler olmaması gerektiğini, daha çok öğretmen adaylarının olumlu ya da eksikliği olduğu düşünülen noktaları kendilerinin bulmalarını sağlayacak bir yöntem ile yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

3.1.3. Uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanı arasındaki ilişkiden beklentileri

Öğretmen adayları uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı arasında sürekli ve iyi bir iletişimin olmasını, birbirleriyle kendilerinin bu süreçteki performansları hakkında sürekli bilgi alışverişinde bulunmalarını ve de uygulama dersleri kapsamındaki konularda birbirleri ile çatışma halinde olmamalarını beklemektedirler. Gruplar öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni arasında etkili ve uyumlu iletişim olmasının kendilerinin gelişimi için önemli olduğunu vurguladılar. Çünkü dersin, fakülte ve okul ayağındaki sorumluları olarak öğretmen ve öğretim elemanının bazı konulardaki iletişim eksikliği görüş ayrılığını da beraberinde getirebilmektedir. Özellikle ders planlarının oluşturulmasında bu görüş ayrılığı öğretmen adaylarını ikilemede bırakmaktadır.

“İkisi de paralel gitmeliler bence. Çünkü birisi ayrı diğeri ayrı bir şey dediği zaman biz hangisinin önerilerini dikkate almamız gerektiğine karar veremiyoruz.” (G5).

Öğretmen adayları, uygulama öğretmenlerinin okula, öğrencilerin durumuna, sınıfın dinamiğine ve öğretim programının kazanımlarına daha hâkim olduklarını bu nedenle de onların ders planlarına dair daha gerçekçi ve uygulanabilirliği daha yüksek fikirler sunduğunu söylediler. Bunun yanında öğretim elemanlarının daha yoğun ve etkinlik ağırlıklı ders planı görmek istediklerini fakat bu noktada uygulama öğretmeni ile çatışma yaşadıklarını dile getirdiler.

3.1.4. Uygulama öğrencilerinin uygulama okulu, fakülte, MEB ve YÖK'den beklentileri

Son olarak da öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinin dolaylı paydaşları olan okul, fakülte ve MEB'den beklentileri tespit edilmeye çalışıldı. Uygulama okulu, fakülte ve MEB üçlüsü arasında, öğretmen adaylarının beklentilerinin en fazla uygulama okullarından olduğu tespit edilmiştir. Fen bilgisi uygulama öğrencileri, gittikleri okullarda laboratuvar da deney yaptırmayı ve/veya oradaki malzemeleri kullanmayı beklemektedirler. Bu noktada okullardaki laboratuvarın koşulları onlar için büyük önem teşkil etmektedir. Ayrıca öğretmen adayları etkinlikler sırasında kullandıkları malzemelerin temin edilmesinde maddi açıdan büyük sıkıntı çektiklerini de dile getirdiler. Bu nedenle de kendi fakültelerinden, staj esnasında sınıflarda yaptıkları etkinlikler için malzemelerin tedarik kısmında maddi ya da lojistik katkısının olmasını beklemektedirler.

Öğretmen adaylarının uygulama okulundan bir başka beklentisi ise onlara görevdeki öğretmenlere sunulan imkânların bir kısmının sağlanabiliyor olmasıdır. Örnek olarak öğretmen adayları diğer öğretmenler ile birlikte öğretmenler odasını kullanabilmeyi ve okula getirdikleri ders materyallerini muhafaza edebilecekleri bir dolaplarının olmasını beklemektedirler. Öğretmenler odasının kullanılması öğretmen adaylarının kendilerine güven duymaları, öğrencilerin onları bir öğretmen gibi görüp saygı göstermeleri ve de diğer öğretmenler ile bilgi alışverişinde bulunabilmeleri için önemli olduğunu düşünülmektedir.

“Mesela okula gittiğimizde öğretmenler odasına girdiğimizde oradaki öğretmenlerle de sohbet etmeyi ve onların mesleki tecrübelerinden de bir şeyler öğrenmeyi istiyoruz. Onlardan da bize bir şeyler katmalarını istiyoruz” (G5).

Öğretmen adayları, kendilerini öğretmen gibi hissettikleri ve etrafındaki diğer paydaşların da onlara bunu hissettirdiği bir ortamda uygulama yapmayı beklemektedirler. Bu hususta karşılaştıkları negatif yönlendirmelerin kendilerinde özgüven kaybına ve okul ortamına ait hissetmeme hissiyatına sebep olduğunu belirtmektedirler.

“Okullardaki müdür, müdür yardımcıları ve diğer öğretmenlerin de bizi stajyer öğrenciler olarak değil de kendi meslektaşları, bir öğretmen olarak görmelerini istiyoruz. Okula gittiğimizde öyle bir ortam olduğunda, biz de kendimizi öğretmen olarak hissediyoruz ve kendimizi daha iyi ifade edebiliyoruz. Öğrenci gözüyle baktıklarında ister istemez arada bir mesafe oluyor” (G5).

Bunun yanı sıra müdürün ya da diğer üst düzey yöneticilerin ilk tanışma gününde öğretmen adayları ile toplantı yapması, onlara okulun kurallarından bahsetmeleri ve de öğrenciler ile tanıştırmaları da öğretmen adaylarının beklentileri arasında yer almaktadır.

“...Ayrıca yöneticilerin, gerek müdür olsun gerek müdür yardımcısı olsun, onların bize kuralları önceden tanıtması gerekir... Bizimle beraber müdür de gelse, öğrencilere bizi o tanıştırsa ve yetkilerimizi anlatsa, eminim daha etkili olur” (G2).

Uygulama okullarının teknik yetersizlikleri ve malzeme eksiklikleri öğretmen adaylarının fakültelerden bu yöndeki beklentilerini arttırmaktadır. Fakültenin özellikle maddi durumu iyi olmayan öğretmen adaylarına malzemeleri alabilmeleri için belirli bütçe ayırmaları ve fakültenin laboratuvarlarında bulunan malzemeleri uygulama okuluna götürüp orada kullanmalarına olanak sağlanması istenmektedir.

Öğretmen adaylarının uygulama derslerinin içeriğine yönelik olarak MEB ve YÖK’den de bazı beklentiler içinde oldukları tespit edilmiştir. Bu beklentilerden biri, öğretmen adayının ders anlatımı sırasında devamlı olarak uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı tarafından izlenmek yerine dönem sonuna doğru, bazı dersleri sınıf ile baş başa kalarak yapıp, kendi başlarına sınıf yönetimi becerilerini geliştirmeleridir.

“...biz onları uygulama[öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni] görmeyelim ama onlar bizi videodan seyretsinler. Arkada hocalar olunca acaba yanlış yapacağım düşüncesi oluyor. Zaten sınıfta olaylar spontane gelişiyor. En azından biz daha iyi müdahale ederiz” (G1).

Öğretmen adayları görüşmelerde ders anlatımları esnasında arkada oturan öğretmenleri ve arkadaşları olmak üzere kalabalık bir topluluk tarafından izleniyor olmanın onların konsantrasyonunun bozulmasına neden olduğunu iddia etmişlerdir. Görüşme yapılan grupların hemen hepsi bu durumun sınıftaki öğrencilerin bazılarının dikkatlerinin arkadaki izleyici gruba kaymalarına yol açtığını ve bunun da sınıfın “alışlagelmiş” atmosferinin değişmesine, dolayısıyla da sınıftaki öğrencilerin davranışlarının etkilenmesine yol açtığını vurgulamışlardır. Ayrıca kendilerinin de dikkatleri arkada not alan ve devamlı onları izleyen hocalarına kaydığını belirtmekte bu nedenle de ders anlatımlarının istedikleri gibi olmadığını ileri sürmektedirler. Bu duruma yönelik öğretmen adaylarının beklentileri sınıfta öğrenciler ile tek başlarına kalmak ve uygulama öğretmenleri ile öğretim elemanlarının onları sınıfa yerleştirilen bir kamera ile videodan izlemeleri yönündedir.

MEB ve YÖK’e yönelik bir diğer beklenti ise öğretmenlik uygulaması derslerinin sadece mezun olmadan önceki son sene yerine üçüncü sınıftan itibaren verilmesidir. Öğretmen adayları son sene KPSS ve/veya yüksek lisansa başlayabilmek için diğer sınavlara hazırlık yapmak istediklerini ancak öğretmenlik uygulaması dersleri ve okul dersleri dolayısıyla sınav hazırlıklarına yeteri kadar vakit ayıramadıklarını dile getirdiler. Bu nedenle de öğretmenlik uygulamasına yönelik derslerin üçüncü sınıftan itibaren verilmeye başlanmasının daha etkili olabileceğini söylediler.

“Sınıf öğretmenliğinde okuyan arkadaşlar bu derse üçüncü sınıfın ikinci dönemi başlayıp, dördüncü sınıfta da devam ediyorlar. Yani bir buçuk yıl staja gidiyorlar. Biz de sadece bir yıla sıkıştırılıyor. Bunun biraz daha genişletilmesi gerekiyor” (G2).

Öğretmen adayları uygulama dersinin sadece son sene iki döneme sıkıştırılması yerine bir kaç döneme yayılmasının deneyim kazanmaları açısından daha iyi olacağını söylediler. Buna ek olarak son sınıftaki ders yoğunluklarının yanı sıra mezuniyetten sonraki iş/okul hayatına hazırlanma telaşı, son senelerinde aldıkları uygulama derslerine olan zaman ve motivasyonu etkilediğini bildirdiler.

3.2. Uygulama Öğretim Elemanlarının Beklentileri

Öğretmenlik uygulaması derslerinin bir diğer paydaşı olan uygulama öğretim elemanlarının diğer paydaşlardan beklentileri önce kendi içerisinde analiz edilmiş, ardından iki ve daha fazla öğretim elemanının üzerinde durduğu maddeler kodlar halinde Tablo 3’de verilmiştir. Kodların yanına bu maddeler üzerinde duran öğretim elemanı sayıları yazılmıştır.

Tablo 3.

Uygulama Öğretim Elemanlarının Diğer Paydaşlardan ve Unsurlardan Beklentileri

Ana Temalar	Kodlar*
Öğretmen Adayından Beklentileri	Özgün tasarımlar yapmaları - yenilikçi ve özgün ders planı yapabilmeleri(3) Ders Planı hazırlamayı bilmeleri (3) Derse motive/istekli olmaları (2) Gelenekselci öğretmenleri rol-model almayıp yenilikçi yaklaşımları kullanmaya istekli olmaları(2) Öz değerlendirme yapmaları (2) Alan bilgilerinin (akademik bilgilerinin) yeterli olması (2) Derse yeteri kadar hazırlıklı gelmeleri / B planlarının olması (3) Pedagojik formasyon bilgisi (2)
Uygulama Öğretmeninden Beklentiler	Öğretmen ile öğretmen adayı arasında kuvvetli bir bağ olması (2) Öğretmen adayı arasındaki ilişki usta-çırak ilişkisi olmalı (2) Öğretmen adayının kendini rahat hissedebileceği bir ortam sağlaması (2) Öğrencilerin ders planlarına ve ders anlatımlarına dönüt verirken daha aktif olması (3) Yeniliklere açık olması ve öğretmen adaylarını bu konuda destekleyebilmesi (2) Öğretmen adaylarını cesaretlendirebilmesi ve motive edebilmesi (2) Geribildirimlerinin olumlu ve katkı sağlayıcı nitelikte olması (2) Öğretmen adaylarına stajyer dememesi (4) Ders planlarını ve ders anlatımlarını objektif bir şekilde değerlendirebilmeli (3) Öğrencilerin düzenli gelmesini takip etmeli (3) Öğrencileri belirli bir disiplin içerisinde tutmalı (2)
Fakülteden Beklentileri	Fakülte imkânları dâhilinde malzeme temini yapılabilir (laboratuvar, fotokopi) (2) İş yükü fazla olan öğretim üyelerine öğrenci verilmemesi- bu konuda gönüllülük esas alınmalı (2)
Uygulama Okulundan Beklentiler	Öğretmenler odasının kullanılmasına olanak verilmesi (3) Öğretmen adayları ile yönetim dönemi başında toplantı yapılmalı (3) Okul yöneticilerinin yol gösterici / katkı sağlayıcı olması (2)
MEB den beklentiler	MEBBİS sistemindeki açıklıkların giderilmesi (4) Gözlem için gidilen okullarda imza ile kontrol sisteminin olmaması (3) Öğretmen adaylarının uygulama öğretmeninin uygun gördüğü zamanlarda tek başına ders anlatabilmesi (3) Staj karşılığında öğretmen adaylarına ücret verebilmesi (2) Öğretmenlerin KDM konusunda daha da fazla eğitilmesi (2)
Kendinden Beklentiler	Öğretmen adayının ders anlatımına hata yaparsa dahi müdahale etmemek (2) Öğrencinin ders anlatımını dinledikten önce ve sonra düzenli ve detaylı olarak geribildirimde bulunmak (3)

* Kodların yanında parantez içerisinde verilen sayılar, ilgili kodu kaç grup ya da kişinin dile getirdiğini göstermektedir.

3.2.1. Öğretim elemanlarının öğretmen adaylarından beklentileri

Uygulama öğretim elemanlarının öncelikli beklentilerinden bir tanesi adayların derse hazırlıklı gelmeleri yönündedir. Adayların öğretmenlik uygulaması dersinden verim alabilmeleri için derse mutlaka planlarını yaparak ve çalışarak gelmeleri gerektiği hususunda hemen hemen tüm öğretim elemanları ortak paydada buluşmuştur.

“Öncelikle [öğretmen adaylarının] hazırlıklı gelmelerini bekliyorum. Hazırlıktan kastım burada yaptığımız her toplantıda mutlaka planları ile gelmeleri gerekiyor. Ne yapacaklarını adım adım bana açıklamaları gerekiyor. Aksi bir durum çıkarsa ek tedbirler olarak neler aldılar, bunun yerine neler yapabilirler bunları belirtmeleri gerekiyor” (ÖE3)

Uygulama öğretim elemanlarının üzerinde sıklıkla durduğu diğer bir beklenti ise adayların iyi bir ders planı hazırlamayı biliyor olmaları, planların içerik açısından zengin olması ve ilgili kazanımla uyumlu olması gerekliliğidir. Öğretim elemanları, bazı adayların ders planlarını son gün hazırladıklarını, planlarına ders kitabından ve diğer kaynaklarda buldukları bilgileri kendi hedef kitlesi ve koşullarını dikkate almadan koyduklarını belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının beklentileri adayların ders planlarını hazırlamadan önce o haftanın kazanımları hakkında fikir sahibi olması ve planlarına özgün tasarımlar koymaları yönündedir.

“Uygulamaya gitmeden bir gün önceden ya da sadece son akşam o günkü derslerle ilgili hazırlık yapmaya başlıyorlar. Birçoğu kazanımla ilgili herhangi bir fikir dahi geliştirmeden mevcut ders kitabına ya da öğretmenin verdiği kaynaklara bakarak planlamalar yapıyor” (ÖE1).

Öğretmen adaylarının uygulama dersine karşı istek ve motivasyonlarının yüksek olması, yeterli düzeyde alan bilgisine sahip olmaları, derslerde öğrendikleri öğrenme yaklaşımları ve yöntemlerini ders planlarına ve ders anlatımlarına aktarmaları öğretim elemanlarının uygulama öğrencilerinden beklentilerinin başında gelmektedir. Bunun haricinde, uygulama öğrencilerinin uygulama sürecinde gelişebilmeleri için eksik olan yönlerini önce kendilerinin fark etmesi gerektiği de öğretim elemanları tarafından belirtilen bir başka husustur.

“Öğrencilerimizin daha çok öz değerlendirme yapmadıklarını görüyorum. Planladığı dersi gitti uyguladı ve geri geldi. Biz ne yapıyoruz burada onlarla tartışmalar yürütüyoruz. Beklediğim şey daha çok öğrencilerin kendi eksikliklerini ifade etmeleri. Öz değerlendirme yapabilmeleri mesleki gelişimlerine de aslında katkı sağlayacak” (ÖE1).

Uygulama derslerinin sadece ders anlatılıp not alınan dersler olarak değil, deneyimleyerek, yaşayarak ve yaparak öğrenme ortamı olduğunun anlaşılması çok önemlidir. Bu nedenle öğretim elemanlarına göre, uygulama öğrencilerinin eksikliklerini fark edip bu eksiklikleri gidermesi ancak bu adayların ders anlatımlarına yönelik öz değerlendirme yapmaları ile mümkün olabilir. Adayların ders anlatımları ile ilgili yansıtma yapmaları yani öz değerlendirme yapmaları KDM’de de ifade edilen ve uygulama öğrencisinin yapması gereken bir sorumluluktur.

3.2.2. Uygulama öğretim elemanlarının uygulama öğretmenlerinden beklentileri

Öğretim elemanlarının uygulama öğretmenlerinden beklentileri çeşitlilik gösterse de, Tablo 3’de bu beklentilerden en fazla üzerinde durulanlara yer verilmiştir. Bu beklentilerden bir tanesi hemen hemen tüm uygulama öğrencileri tarafından da dile getirilen öğretmen adaylarını sınıfa uygun bir dille tanıtmak ve onlara öğrencilerin önünde stajyer olarak hitap etmeme hususudur.

“Stajyer kavramından mümkün olduğunca kaçınılmasını istiyoruz. Biz toplum olarak, kültür yapısı olarak genellikle unvanlara çok itibar ederiz. Dolayısıyla, öğretmen unvanıyla anılmakla stajyer unvanıyla anılmak arasında toplumda ciddi bir itibar farkı var. Bu bakış açısının öğrencilere de yansıdığını rahatlıkla gözlemleyebiliyoruz” (ÖE1).

Öğretim elemanları, öğretmen adaylarının sınıfa stajyer olarak tanıtılması durumunda sınıftaki öğrencilerin önünde itibarının zedelenebileceği ve uygulama derslerini yürütürken otorite kaybına yol açabileceği konularında öğretmen adaylarına katılmaktadır. Öğretmenlere yönelik diğer bir beklenti ise, öğretmenlerin adaylarını düzenli olarak takip etmeleri ve adayları değerlendirmede aktif olmaları gerektiğidir. Öğretmen adaylarını hem ders öncesinde hem de ders anlatımı sonrasında değerlendirilmesi ve geribildirimler vermesi gerekliliği öğretim elemanları tarafından vurgulanmıştır. Bu değerlendirmenin yalnızca sınıf yönetimine dair olmaması gerektiği ve alan eğitimcisi olan bu öğretmenlerin adayların derslerini içerik olarak da değerlendirmesi gerektiği yine bazı öğretim elemanlarının tartıştığı bir noktadır. Ayrıca öğretmenlerin ders öncesinde öğretmen adayının gönderdiği planları mutlaka incelemeleri gerektiğini, objektif bir şekilde değerlendirip adaya buna yönelik önerilerde bulunmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Tabi bunu yapabilmeleri için uygulama öğretmenlerinin adalara kazanımları ders anlatım gününden en az birkaç gün önce vermeleri gerektiği de öğretim elemanları tarafından değinilen unsurlardır.

“Sadece sınıf yönetimine yönelik değerlendirmelerini beklemiyoruz. Mesela öğretmen diyor ki; sıraların arasında dolaşsan daha iyi olurdu, sesinin tonunu yükseltip ya da alçaltsan daha iyi olurdu. Bunlar iletişimle alakalı unsurlar, sınıf yönetimi ile alakalı unsurlar. Tamam öğretmenler bunları yapsın ama benim daha çok onlardan beklediğim içerikle ilgili. Yani öğrencinin verdiği bir örneğin aslında kavramsal açıdan doğru olup olmadığını öğrenci ile tartışsın. Bir problem durumuyla mı başlaması gerekiyor, yoksa doğrudan bir bilgi vererek mi başlaması gerekiyor. Kazanımın doğasına hangisinin en uygun olduğunu tartışsın. Genel anlamda iletişimle alakalı ya da diğer unsurlarla alakalı yorumları bir başka branş öğretmeni de orada rahatlıkla yapabilir. Orada öğretmen bir alan eğitimcisi ise, mutlaka içeriğe dönük değerlendirmeler yapması gerekiyor” (ÖE1).

Uygulama öğretmenlerinin alan eğitimcisi olarak öğretmen adaylarına verecekleri en önemli önerilerin öğretecekleri konuları nasıl ve ne ölçüde vermeleri konularında olduğu, bunu yaparken de öğrencilerin potansiyellerini göz önüne almaları gerektiği uygulama öğretim elemanlarının beklentileri arasındadır. Sınıf yönetimi, pedagojik yaklaşımların ikinci sırada kalması gerektiği de dile getirilmiştir.

Uygulama öğretmenlerinin yapıcı ifadeler kullanması gerektiği bazı öğretim elemanları tarafından değinilen bir noktadır. Adaylara kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamı hazırlamada, öğretmene büyük bir rol düştüğü öğretim elemanları tarafından sık sık dile getirilmiştir. Rahat ortamı sağlarken öğretmenin çok rahat davranmaması gerektiği, aksine adaylar ile öğretmen arasında profesyonel bir ilişkinin olması gerektiği de öne sürülmüştür. Ayrıca uygulama öğretim elemanları uygulama öğretmenlerinin klinik danışmanlık modelinin gerektirdiği şekilde uygulama öğrencilerine profesyonelce yaklaşması, onların ihtiyacı olan rehberliği yapmasını beklemektedirler.

3.2.3. Öğretim elemanlarının uygulama okulu, fakülte, MEB ve YÖK'den beklentileri

Öğretim elemanları, fakültenin uygulama öğrencilerine sınırsız bir şekilde lojistik destek vermesinin mümkün olmayacağını fakat fotokopi ve taşınabilir malzeme temininde destek verebilmesinin mümkün olabileceğini belirttiler. Bunun dışında, öğretmenlik uygulaması dersinin zaman ve gayret gerektiren bir ders olması dolayısıyla ders dağılımı yapılırken bu dersi verecek öğretim elemanlarının gönüllülük esas alınarak seçilmesi gerektiği de öğretim elemanlarının değindiği noktalar arasındadır.

“Gönüllülük esas alınabilir bu dersi verme konusunda. Seçme şansım olsaydı, bu dönem istemezdim ben bu dersi, oturup makale yazmak istiyordum ben bu dönem. Ama verildi bu ders bir kere, hakkıyla da yapmak istiyorum” (ÖE4).

Uygulama dersleri her ne kadar bir saatlik teorik ders olarak görülse de öğretim elemanları bu dersin sadece bir saat teorik kısım sınırlı kalmadan öğrencilerin uygulama derslerine hazırlanma sürecinden, takibine kadar bütün bir haftaya yayılan bir süreç olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle de bu dersin en verimli şekilde yürütülebilmesi için uygulama öğrenci gruplarının dağıtımının yapılmadan önce uygulama öğretim elemanlarının iş yükünün dikkate alınması gerekliliği sıkça dile getirilmiştir. Öğretim elemanlarının uygulama okullarından beklentilerinin başında, uygulama sürecine ve öğretmen adaylarının gelişimine katkı sağlayacak okul yöneticilerinin olduğu okullarla çalışmak gelmektedir. Bu beklentinin içerisine okul yöneticilerinin öğretmen adaylarıyla okulun ilk haftası toplantı yapması, onları dönem boyunca denetlemesi, sorunlarını dinlemesi, sınıfları ve okulun imkânlarını tanıtmaları ve adayları motive etmesi girmektedir. Ayrıca, yöneticiler öğretmenlere ders dağılımı yaparken uygulama dersini verecek öğretmenlerin programını uygulama dersine uyumlu olacak bir şekilde ayarlamaları gerektiği ve uygulama dersinin gerçekleşeceği sınıfların seçiminde hassas davranması gerektiği öğretim elemanlarının yöneticilerle alakalı vurguladığı beklentilerdir. Sınıfların seçiminde fiziksel olarak uygulamaya imkân veren sınıfların seçilmesi ve sınava hazırlık yaptıkları için 8. sınıfların uygulama dersinin yapılması planlanan günlerde öğretmenin programına konulmaması gerektiği öğretim elemanlarının belirttiği noktalar arasında yer almaktadır. Uygulama okulundan bir başka beklenti olarak uygulama öğrencilerinin öğretmenler odasını aktif bir şekilde kullanabilmesi gerektiği üç öğretim elemanı tarafından dile getirilmiştir. Diğer iki öğretim elemanı ise uygulama öğrencilerinin öğretmenler odasında rahat edemediklerini ve bazı öğretmen odalarının küçük olması dolayısıyla öğretmen adaylarının malzemelerini koyup dinlenebilecekleri ayrı bir oda tahsis edilmesinin daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Öğretmenler odasını aktif olarak kullanamama, malzemelerini koyacak alan bulamama öğretmen adaylarının da şikâyet ettikleri hususlar arasındadır.

“Başka bir hocanın öğrencileri, bizi öğretmenler odasına almıyorlar dediler, bu çok çirkin. Onlar öğretmen olacaklar, ders anlatıyorlar, öğretmenler odasına girmemeleri söz konusu olamaz” (ÖE3).

Öğretim elemanlarının MEB'den beklentilerinin başında uygulama öğrencilerinin değerlendirildiği MEBBİS sisteminin iyileştirilmesi ve revize edilmesi gelmektedir. Örneğin öğretim elemanının uygulama öğrencisini açık uçlu olarak günlük ve genel değerlendirme yaptığı bölümdeki karakter sınırlaması veya öğretim elemanlarının değerlendirmesi tamamlanmadan değerlendirme sisteminin öğretmenlere açılmaması öğretim elemanlarının sistemle ilgili sıkıntılı buldukları özellikler arasında yer almaktadır.

Öğretim elemanlarının denetlenmesi amacıyla okul ziyaretlerinde imza atma zorunlulukları yine öğretim elemanlarının tartıştığı ve farklı şekillerde yorumladıkları bir husustur. Bazı öğretim elemanları imza zorunluluğunun olmaması gerektiği yönündeki beklentilerini ve bu denetleme sisteminin onların özerkliğine aykırı bir durum olduğunu ifade ederken bazıları da okula giden ve gitmeyenleri ayırt etmek adına bu imza sisteminin olması gerektiğini bildirmişlerdir.

“Bir öğretim elemanının okulda imza atması gibi bir durum söz konusu olmamalı. Öğretim elemanının saygınlığını da aynı şekilde özerkliğini de milletin tanınması gerekiyor” (ÖE1).

“İşini takip eden için bu kötü bir intiba oldu. Ama arada gitmeyen hocaların olduğu da düşünülürse, bunun kontrolü açısından belki de gerekli olduğunu düşünüyorum” (ÖE2).

Okul ziyaretleri sırasında imza atılması öğretim elemanlarını ikiye ayırır da ortak nokta olarak öğretim üyeleri, bu işin gönüllülük esasına dayandığı ve işini gerçekten severek yapan kişilerin herhangi bir takip mekanizması olmadan da görev bilinci ile bu dersi yürüttüğünü, fakat işini iyi yapmayan ve uygulama öğrencilerinin gelişimlerini olması gerektiği gibi takip etmeyen öğretim üyelerinin imza sisteminin olması bile bu dersi gerektiği gibi yürütmesine bir etken olmayacağı kanısındadır.

MEB'den beklentiler arasında öğretmen adayına tek başına ders anlatma imkânının sağlanması yer almaktadır. Öğretim elemanlarından bir tanesi bu uygulamanın dönem sonuna doğru, yani öğretmen adayı deneyim kazandıktan sonra yapılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Bu beklenti öğretmen adaylarının da dile getirdiği beklentiler arasında olmakla birlikte öğretmen adaylarının tek başlarına kalıp sınıfı yönetebilmeleri ve de her durum ile başa çıkabilmelerine olanak sağlayacağı için öğretim elemanları tarafından da olumlu bulunmaktadır. MEB'e yönelik diğer bir beklenti ise, öğretmenlik uygulaması verecek olan öğretmenlere yönelik yapılan Klinik Danışmanlık Modeli ile alakalı eğitimlerin kapsamının genişletilmesidir. Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında okullarda staj yapan öğretmen adaylarına sigorta yapılıp maaş bağlanması da MEB'e yönelik beklentiler arasında yer almaktadır.

3.3. Uygulama Öğretmenlerinin Beklentileri

Bu bölümde uygulama derslerinde uygulama öğrencilerinin gelişimini her hafta gözleme fırsatı bulan uygulama öğretmenlerinin uygulama öğrencilerinden, uygulama öğretim elemanlarından, bu dersten ve de diğer unsurlardan beklentileri incelenecektir. Çalışmaya katılan dört öğretmenden en az iki ve daha fazla öğretmenin üzerinde durduğu beklentiler ele alınıp, Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Uygulama Öğretmenlerinin Diğer Paydaşlardan ve Unsurlardan Beklentileri

Ana Temalar	Kodlar*
Öğretmen Adayından Beklentileri	Süreci ciddiye almaları (4) Derse hazırlanarak gelmeleri (4) Dersi, okulu ve öğrencileri sevmeleri (3) Kılık kıyafet ve hitabetlerine dikkat etmeleri (2) İyi gözlem yapmaları/eleştirel bakmaları/ öğrenmeye açık olmaları (2) Verilen geri bildirimleri dikkate alıp gelişme göstermeleri (2) Arkadaş ilişkisi olmamalı/ profesyonel olmalı (2) Usta-çırak ilişkisi olmalı (2) Derste kullanacakları materyalleri önceden hazırlamaları(2) Dersleri ilginç ve eğlenceli hale getirmeleri (2) Öğrenciler ile iyi iletişim kurmaları / öğrencilere kendilerini sevdirmeleri (3) Sınıf yönetimine dikkat etmeleri (2)
Öğretim Elemanından Beklentiler	Ders gözlemlerini yeteri kadar yapmaları (4) Öğrencilerin ders planlarını takip etmeleri (2) Öğrencileri yenilikçi ve farklı etkinlikler yapmaları için desteklemeleri (2)
Fakülteden Beklentileri	Uygulama okulu ile sürekli iletişim halinde olmaları (2) Fakültenin imkânlarını öğretmenlik uygulaması dersi için sunabilmeleri (2)
Uygulama Okulundan Beklentiler	Uygulama öğrencilerine öğretmenler odasını kullanma imkânı sağlama (2) Uygulama öğrencilerine karşı her anlamda destekleyici bir tutum göstermeleri (2)
MEB den beklentiler	Son sınıf öğrencilerinin teorik dersleri azaltılmalı (2) Öğretmen adayları okullarda daha fazla vakit geçirme imkânı sağlanmalı (2) Öğretmen adaylarına tek başlarına ders anlatabilme fırsatı verilmeli (2) Öğretmen adaylarına not verme imkânı verilmemeli (2) KDM uygulanınca çok faydalı (2)
Kendinden Beklentiler	Öğrenciler ders anlatırken onların otoritesini zedelemeyen araya girilebilir (3) Öğretmen adaylarına stajyer denmemeli (3)

* Kodların yanında parantez içerisinde verilen sayılar, ilgili kodu kaç grup ya da kişinin dile getirdiğini göstermektedir.

3.3.1. Uygulama Öğretmenlerinin Uygulama Öğrencilerinden Beklentileri

Tablo 4'de uygulama öğretmenlerinin beklentilerinin dağılımına bakıldığında en fazla beklentinin uygulama öğrencilerine yönelik olduğu gözlenmektedir. Öğretmen adaylarının uygulama derslerinden alabilecekleri verimi artırmaları için mesleğe değer verip uygun davranış, kılık kıyafet ve tutum içerisinde olmaları tüm uygulama öğretmenlerinin beklentileri içerisinde yer almaktadır.

“Uygulama öğrencisinin, öğretmenlik uygulamalarını önemsemesini ve bir öğretmen gibi kılık kıyafet ve hitabet hususunda dikkatli olmasını beklerim. Ayrıca ders konusunu ciddiye alıp hazırlıklı olmasını beklerim” (UÖ2).

Bu çalışmaya katılan öğretmenler, uygulama derslerini ciddiye almayan ve derse sadece geçme amacı ile gelen uygulama öğrencilerinin derse hazırlıklarının ve ders anlatımlarının iyi bir deneyim kazanmak ve gelişmeleri için etkili olmadığını belirttiler. Bunun yanında uygulama öğretmenleri öğretmen adaylarının ders dışındaki süreçte de öğrenciler ile olumlu bir bağ kurarak öğretmenliğin gerekliliğini yerine getirmelerini beklemektedirler. Ayrıca öğretmenlik deneyimi dersinde öğretmen adaylarının iyi gözlem yapmaları, sürece eleştirel bakmaları ve de öğrenmeye açık olmaları gibi beklentiler uygulama öğretmenlerinin ikisi tarafından dile getirildi.

Öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerini bu süreç içerisinde devamlı gözlemlemesi, gözlem yaparken sorgulayıp düşünceleri ve de kritik edebilmelerini beklemektedirler. Okulda geçen süre içerisinde sadece belirlenen vakti geçirmek ya da sadece onlara söylenenleri yapmak yerine daha fazla çaba sarf etmelerini istemektedirler. Bunun da ancak öğretmen adaylarının onlara öğretmenler tarafından verilen geri bildirimleri dikkate alıp gelişme göstermeleri ile mümkün olacağını öngörmektedirler.

“Uygulama öğrencilerinin de yapılan tüm eleştirilere karşı açık ve kendilerini geliştirmeye ve değiştirmeye açık bir davranışta bulunmasını bekliyorum” (UÖ3).

Verilen mülakat sorularına öğretmenlerin çoğu uygulama öğrencilerinin ders anlatacakları gün ders anlatımlarına yardımcı olacak etkinliklerde kullandıkları materyalleri önceden hazırlamaları ve etkinlikleri önceden denemiş olarak gelmelerini beklemektedirler. Dersler esnasında bir sürpriz ile karşılaşmamak ve de zaman kaybına yol açmamak için etkinliğin çalıştığından ve de tüm materyallerin eksiksiz olduğundan emin olmaları gerektiğini vurgulamışlardır.

“İyi bir planlama, öğrenci karşısında kendisini çok daha rahat hissetmesini sağlayacaktır. Ders esnasında yapacağı deneyi hazırlık aşamasında bir defa yapmış olmalıdır” (UÖ4).

Aynı zamanda öğretmen adaylarının öğrencilerin derse olan ilgilerini sürekli tutabilmeleri için, tekdüze ders anlatmaları yerine keyifli ve farklı etkinlikler ile dersleri ilgi çekici hale getirmelerini bekliyorlar.

3.3.2. Uygulama öğretmenlerinin uygulama öğretim elemanlarından beklentileri

Uygulama öğretmenlerinin öğretim elemanlarından beklentileri sayıca az olmak ile birlikte, üzerinde ağırlıklı olarak durdukları bir kaç beklenti dikkat çekiyor. Bunların en başında öğretim elemanlarının ders gözlemlerini yeteri kadar yapmaları (n=4) ve öğrencilerin ders planlarını düzenli takip etmeleridir (n=2). Yeni uygulanmaya başlanan KDM ile öğretim elemanları dönemde en az dört defa öğrencileri uygulama okulunda gözlemlenmeleri gerekiyor. Çalışmaya katılan tüm öğretmenler de bunun gerektiği gibi uygulanmasını beklediklerini söylediler.

Uygulama öğretmenleri, daha önceki senelerde öğretim elemanlarının uygulama okullarını sıklıkla ziyarete gelmediklerini ve bunun da kendileri ve öğretim elemanları arasında iletişimin yetersiz olmasına yol açtığını belirttiler. Öğretim elemanlarının uygulama okul ziyaretlerinin seyrekliği, uygulama öğrencilerinin süreci ciddiye almamasına ve yılsonu değerlendirmesinin doğru yapılmamasına neden olduğunu söylediler. Bu nedenle uygulama öğrencilerinin uygulama derslerinden tam anlamı ile verim alabilmeleri için akademisyenlerin ders planı ve ders anlatımlarını düzenli olarak takip etmelerini beklediklerini bildirdiler. Öğretim üyelerinden bir diğer beklenti ise akademide ve literatürde yeni keşfedilmiş, geliştirilmiş yöntem ve teknikleri, etkinlikleri uygulama öğrencileri yoluyla okullara ve sınıflara taşımalarıdır.

“Yönlendirici, farklı bakış açılarını ve yenilikleri, alanını takip eden bir araştırmacı olarak önce öğrencilerine aktarmalarını, onlar vasıtası ile biz öğretmenlerle bağlantı kurarak farklı etkinlikleri öğrencilerimize uygulamalarını beklerim” (UÖ4).

Bu beklenti okul ve fakülteler arasındaki bağlantının daha yakından kurulabilmesi ve eğitim araştırması yapan akademisyenlerin gerçek sınıflarda eğitim ve öğretimi uygulayan öğretmenler ile bu bilgileri paylaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Uygulama öğrencilerinin ders planlarını alandaki gelişmelere uygun olarak hazırlanmasına destek olan öğretim üyeleri, öğretmenlerin de ileride yararlanabileceği bir kaynak oluşturabilir.

Son olarak bazı öğretmenler, uygulama öğretim üyelerinin uygulama öğrencilerine karşı fakültedeki teorik derslerdeki performanslarına göre bir önyargı geliştirdiklerini ve bu önyargının öğrenci değerlendirmesinde onları yanlış yönlendirdiğinden bahsetti.

“Öğretim elemanları bazıları öğrencilere karşı önyargılı olabiliyor. Fakültede dersleri çok iyi olan öğrencinin sınıfta da çok iyi olacağını, bunun tersinde de fakültede yeterli başarıyı gösteremeyen öğrencinin de öğretmenlik uygulamasında başarısız olacağını düşünerek verdiğimiz notları eleştirebiliyorlar” (UÖ1).

3.3.3. Uygulama öğretmenlerinin uygulama okulu, fakülte, MEB ve YÖK’den beklentileri

Uygulama öğretmenlerinin uygulama dersine yönelik olarak fakülteden beklentilerinin, uygulama öğretim elemanlarının fakülteden beklentileri ile paralel olduğu görülmektedir. İki uygulama öğretmeni fakültenin okullarla sürekli iletişimde olması gerektiğini, fakültelinin imkânlarından yararlanabilmeyi ve fakültenin lojistik anlamda okullara destek vermesi gerektiğini dile getirdiler. Mesela öğretmenlerin fakülten beklentilerinden biri uygulama öğrencilerine fakülte tarafından her türlü destek ve yardımın verilmesidir. Bunların dışında bir öğretmen okuldaki teorik dersler ve uygulama dersleri arasında çok fazla farkın olduğunu ve bu farkın kapanmasını gerektiğini dile getirmiştir. Bu nedenle, uygulama öğrencilerinin öğretmenlik deneyimi derslerinde zorluk çektiklerini ve fakültede öğrendiklerini okullarda uygulayamadıkları için motivasyonlarının düşmesine sebep olduğunu belirtmiştir.

Uygulama öğretmenleri genellikle uygulama öğrencilerinin ders aralarında kendileri ile aynı ortamda bulunmalarının olumlu olacağını söylüyorlar, fakat okulun fiziki koşullarının yetersizliği ve öğretmenler odasının yeteri büyüklükte olmaması, uygulama öğretmenlerini bir başka odanın uygulama öğretmenlerine tahsis edilmesi noktasındaki beklentilerini arttırıyor. Öğretmen adaylarının beklentilerine benzer olarak uygulama öğretmenleri de öğrencilerin son senesini tamamen staj yaparak geçirmeleri gerektiğini vurguladılar. Bu uygulamayı son senelerini hastanelerde geçiren tıp fakültesi öğrencilerinin durumuna benzeterek, öğretmenlik mesleğinin de uygulamaya ağırlık verilerek öğrenilmesi gerektiğini belirttiler.

“...eğitim fakültelerinde son sınıfta okuyan öğrencilerin teorik ders sayıları çok daha az olmalı. Tıpkı tıp fakültesi öğrencilerinin son sınıflarında okuyan öğrencileri gibi eğitim fakültesi öğrencilerinin de okulda çok daha fazla vakit geçirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Bir gün bence yeterli değil. Haftanın üç-dört günü okulda olmaları ve farklı sınıf düzeylerinin (5,6,7,8) derslerine girmeleri gerektiğini düşünüyorum” (UÖ1).

MEB’den beklentilerden bir diğeri ise yine diğer paydaşlara kısmen benzer olarak, arada öğretmen adaylarının tek başlarına ders anlatmalarına olanak sağlanması olmuştur. Bu beklentiye sahip üç öğretmen de, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin belirlediği zamanlarda kontrollü olarak sınıf ile tek başlarına kalıp dersi anlatmaları gerektiğini savunmuşlardır.

“...öğrenci davranışları ders öğretmenin varlığı ve yokluğuna göre değişebilmektedir. Uygulama öğrencisi tek başına sınıfı kontrol edebilme tecrübesi kazanmalıdır. Ancak zamanlama planlanmalı, bir ders uygulama öğretmenin varlığında, bir ders ise uygulama öğretmeni olmadan geçirilebilir” (UÖ4).

Öğretmenlerin hepsi, uygulama derslerinde kullanılmaya başlanan KDM’yi onaylamakta olup, modelin olması gerektiği gibi uygulandığında öğretmen adayları için çok faydalı olacağını düşünmektedirler.

3.4. Beklentilerin Uyumu ve İhlali

Uygulama dersinin sağlıklı bir şekilde yürümesini sağlayacak bir diğer etken ise sürece dâhil olan paydaşların iletişimlerinin birbiriyle uyumlu ve tamamlayıcı nitelikte olmasıyla mümkündür. Bu paydaşların iletişimlerinde yaşanan aksaklık öğretmen adaylarını doğrudan etkileyebilmektedir. Dolayısıyla beklentilerin ihlal edilmemesi sürecin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için önem arz etmektedir. Bu bağlamda paydaşların beklentileri kendi içerisinde değerlendirildikten sonra bir de diğer paydaşların beklentileri ile olan uyum ve çelişkileri de veri analizinin ikinci basamağında ayrıca tespit edilmiştir. Birbirleriyle uyumlu olan beklentiler Tablo 5’te, çelişen beklentiler ise Tablo 6’te listelenmiştir.

3.4.1. Beklentilerin uyumu

Tablolar oluşturulurken öğretmenlik uygulaması dersinin üç paydaşı olan uygulama öğrencilerinin, öğretim elemanlarının ve uygulama öğretmenlerinin hem birbirlerinden hem de kendilerine yönelik olan beklentileri dikkate alınmıştır. Tablo 5’de boş bırakılan kısımlar ise, o paydaşın o maddeye yönelik herhangi bir beklentisinin olmadığını ya da bu beklentiye yönelik bir ifade bulunmadığını göstermektedir. Örneğin, uygulama öğrencisine yönelik beklentiler analiz edilirken, danışman öğretim elemanı ve uygulama öğretmenin adaya yönelik olan bir beklentisi olduğunda, öğretmen adayının da kendisinden aynı beklentisi olup olmadığına bakılmış, uyum ya da uyumsuzluk var ise ilgili tabloya alınmış, yok ise ilgili kısım boş bırakılmıştır.

Tablo 5.

Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Üç Paydaşının Birbirleri ile Uyumlu Olan Beklentileri

Paydaşlar	Kodlar	Uygulama Öğrencisi	Uygulama Öğretim Elemanı	Uygulama Öğretmeni
Uygulama Öğrencisinden	Derse yeteri kadar hazırlıklı olmaları		✓	✓
	Ders planı hazırlamayı bilmeleri		✓	✓
	Derse karşı motivasyonlarının (ilgilerinin) yüksek olması		✓	✓
	Sınıf yönetimine dikkat etmeleri	✓	✓	
	Dersleri ilginç ve eğlenceli hale getirerek anlatmaları		✓	✓
Uygulama öğretim elemanından	Ders planlarına geri bildirim vermeleri	✓	✓	✓
	Yapıcı bir dille geri bildirim vermeleri	✓	✓	✓
	Ders gözlemlerini yeteri kadar yapmaları		✓	✓
Uygulama öğretmeninden	Adayları sınıfa uygun bir dille tanıtmalı – Stajyer dememeli	✓	✓	✓
	Adaylara kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamı sağlamalı	✓	✓	
	Yeniliklere açık olmalı	✓	✓	
	Mesleki deneyimlerini aktarmalı	✓		✓
	Yapıcı bir dille geri bildirim vermeli	✓	✓	
Fakülteden	Malzeme temini yapabilmeli (laboratuvar malzemeleri)	✓	✓	
Uygulama okulundan	Yöneticilerin süreci desteklemesi	✓	✓	✓
MEB veya YÖK’ten	Adaylara tek başlarına ders anlatma fırsatının tanınması	✓	✓	✓

Uygulama öğretim elemanı ile uygulama öğretmenin, uygulama öğrencilerine yönelik birbirleriyle uyumlu olan beklentilerine örnek olarak adayların derse hazırlıklı gelmeleri, iyi bir ders planı hazırlayabilecek yeterlilikte olmaları, derse karşı motivasyonlarının yüksek olması ve dersleri ilgi çekici ve eğlenceli hale getirmeleri verilebilir. Uygulama öğrencilerinin kendilerine yönelik belirttikleri bazı beklentiler uygulama öğretim elemanlarının bu öğretmen adaylarına yönelik belirttikleri beklentileriyle uyuşmasına rağmen bu beklentiler öğretmenler tarafından ifade edilmemiştir. Örneğin sınıf yönetimini iyi bir şekilde sağlamak bu iki paydaşın (uygulama öğrencileri ve uygulama öğretim elemanı) yüksek beklentisi olmasına rağmen uygulama öğretmenleri bu hususla alakalı herhangi bir beklenti dile getirmemişlerdir.

“Öğrencilerden mevcut uygulamalarına ya da etkinliklerine bir şey koymasını bekliyoruz. Bizim istediğimiz biraz daha bireysel anlamda da analiz - sentez yapabilmeleri. Yani farklı etkinlikler var, bu kazanım evet bununla da verilebilir ama başka alternatifler de olabilir” (ÖE1).

“Benim bu meslekte 11. Yılım ve ben hala hafta sonları önümüzdeki haftaya nasıl farklı bir etkinlik yaparım, nasıl konuyu daha dikkat çekici ve keyifli hale getiririm diye çalışırım. Uygulama öğrencilerimden de aynı disiplini beklerim. Bir önceki ders arkadaşının etkinliğini kullanan, derse hiçbir hazırlık yapmadan gelmiş uygulama öğrencisi görmek istemem” (UÖ1).

Uygulama öğretim elemanlarına yönelik beklentiler incelendiğinde, öğretmen adaylarının hazırladıkları ders planlarına ayrıntılı bir şekilde dönüt vermeleri her üç paydaşın da beklentilerinin uyumluluk gösterdiği bir husustur. Bunun yanında yapıcı bir dille dönüt vermek sadece uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğrencisi tarafından dile getirilirken, yeterli sayıda ders gözleminin yapılması ise uygulama öğretmeni ve öğretim elemanının ortak beklentisi olarak tespit edilmiştir.

“Yapıcı dönüt beklerim. Önce iyi yönlerimizi söylesin, sonrasında da işte yapamadıklarımızın üzerinde durarak mesela bunu yaparsan çok daha güzel olur sonra bu şekilde güzel olur şeklinde yapıcı ifadeler kullanarak söyleyebilir” (G3).

“Öğretmen adayına yapıcı dönüt vererek hataları tekrar kendisinin düzeltmesi sağlanmalı bence. Tekrar neyin nasıl olması gerektiğini anlatıp burada şöyle bir şey yaptın ama şöyle de yapabilirdin, sence sen ne yapmalıydın orada gibi böyle yapıcı dönütler vererek...” (ÖE4).

Öğretmenlik uygulaması dersinin üç paydaşına yönelik beklentiler uygulama öğrencilerinden sonra ikinci olarak en fazla uygulama öğretmenlerinde yoğunlaşmıştır. Öyle ki, uygulama öğrencilerinin ve uygulama öğretim elemanının uygulama öğretmeninden beklentileri uyuşurken, uygulama öğretmenlerinin sadece bu beklentilerden iki tanesine değinmesi dikkat çekmiştir. Üç paydaşın hepsinin birden uygulama öğretmeninden beklentileri tek bir konuda uyumluluk göstermiştir. Öğretmen adaylarının sınıflara tanıtımı esnasında “stajyer” kelimesi yerine “öğretmenleriniz” denilmesi tüm paydaşlar tarafından vurgulanmıştır. Fikirleri alınan paydaşlar içerisinde sadece bir öğretmen “stajyer öğretmen” kavramının kullanımında bir sakınca görmediğini dile getirirse de, ortak kanı stajyer kelimesinin kullanılmaması yönündedir.

Uygulama öğrencisi ve uygulama öğretim elemanı arasındaki beklenti uyuşmasından bir tanesi uygulama öğretmenin “Adaylara kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamı sağlaması” olmuştur.

“İstediğimde rahatça soru sorabileceğim bir ortamın olması gerekir. Yani kasılmadan rahat bir ortam olduğunda ikimizde çok güzel iletişim kurabiliriz” (G4).

“Öğretmen adayının kendini rahat hissedebileceği bir ortam olması lazım. Burada bir güven duygusu oluşması şart” (ÖE1).

Uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğrencisinin uygulama öğretmeninden üç farklı beklentisi uyumluluk göstermektedir. Bunlardan biri öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortamın uygulama öğretmeni tarafından oluşturulmasıdır. Öğrenciler bunun kendilerini düzgün bir şekilde ifade edebilmeleri ve iyi bir iletişim kurabilme açısından gerekli olduğunu düşünürken, akademisyenler de uygulama öğrencilerinin kendini rahat ve güvende hissedebilecekleri bir ortamın oluşmasının öğretmen adaylarının mesleki gelişimi açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Öğretmen adayı ve akademisyen arasındaki diğer uyumluluklar ise uygulama öğretmenlerinin yeni öğretim teknik ve uygulamalarına açık olmaları ve uygulama öğrencilerini yapıcı bir dille eleştirmeleridir. Bunun yanında öğretmen adayları ve uygulama öğretmenlerinin uyumluluk gösterdiği beklentiler ise uygulama öğretmenlerinin mesleki deneyimlerini bu süreç içerisinde adaylara en iyi şekilde aktarabilmeleridir.

Bu çalışmada fakülteden beklentilere bakıldığında her üç paydaşın da üzerinde durduğu bir beklenti bulunmamakla birlikte, uygulama öğrencileri ve uygulama öğretim üyelerinin ortak beklentisi, fakültenin öğretmen adaylarına laboratuvar malzemeleri vs. gibi bazı lojistik destekte bulunması olduğu tespit edilmiştir. Fakültenin laboratuvarlarından bazı malzemelerin ödünç alınabilmesi bu paydaşların beklentileri arasındadır.

“Laboratuvarda malzemeler konusunda olabilir, şimdi bu uygulamalı bir ders olduğu için sürekli etkinlikle geçiyor” (G5).

“Bölümde eğer mevcut malzeme fazla ise bölgede hangi okul olursa olsun gönderilmeli. Ama öğrencilerde de eğer bir laboratuvar malzemesi aldıysa tabii sağlam bir şekilde geri koymasını bekliyoruz buradaki derslerinde aksamaması için” (ÖE4).

Burada öğretim elemanlarının ek olarak uygulama öğrencilerinden tek beklentiler aldıkları malzemelere özen göstermeleri ve malzemeyi daha sonra kullanacaklar için zamanında ve sağlam bir şekilde geri teslim etmeleridir. Uygulama derslerinin düzgün bir şekilde yürütülebilmesi için okul yöneticilerinin sürece destek vermesi gerektiği her üç paydaşın da ortak beklentisi olarak görülmektedir. Öyle ki, yaşanan aksaklıkların hemen ortadan kaldırılması ya da uygulama öğrencilerine destek sağlanması gerekliliği paydaşların sıklıkla üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

“...beklentim bizim öğrenciler için en uygun şekilde staj yapmaları, sınıfların o şekilde ayarlanması, bir şekilde öğretmenlerin ders planlarının ona göre belirlenmesi, öğretmenlere ona göre sınıflar verilmesi” (ÖE3).

“İdare ve diğer öğretmen arkadaşların güler yüzlü ve iletişimde olması uygulama öğrencisinin okula olan aidiyetini güçlendirecek ve gayretini artıracaktır diye düşünüyorum. Ayrıca idari sorumlu, öğretmen ve stajyer öğrencilerle toplantıları gözlemlenebilir” (UÖ2).

“Bizim ne kadar rahat hareket etmemizi sağlarsa bizi gördüğü zaman güler yüz, işte nasılsınız, bugün hangi sınıftasınız, bu şekilde iletişim kurarsa biz kendimizde daha iyi hissederiz” (G1).

Öğretmenlik deneyimi dersinin paydaşlarının MEB’den ya da YÖK’ten farklı beklentilerinin olduğu fakat bu beklentilerin sadece bir tanesinde tüm paydaşların hemfikir olduğu tespit edilmiştir. Uygulama öğrencilerinin sınıfta gözlem yapan kişiler (uygulama öğretmeni, uygulama öğretim elemanı ya da grup arkadaşları) olmadan tek başlarına yapabilmeleri ve bu derslerin videoya çekilerek daha sonra değerlendirme için izlenmesi beklentisi tüm uygulama öğrencileri tarafından dile getirilmiştir. Uygulama öğretim elemanları ve uygulama öğretmenleri de bu imkânın sağlanmasının uygulama öğrencilerinin sınıf yönetimi becerisi kazanmalarına olumlu bir katkı sağlayacağına inandıklarını söylemişlerdir.

“Hoca görmeden bizi değerlendiremez, tavsiyelerde bulunamaz, dönüt veremez ama mesela bir ay boyunca hiç öğretmen girmese de bir tek biz girsek. Orada hepimiz baskı altındayız. Akran izlemesi var insan ister istemez olduğundan farklı olabiliyor orada. Ama öğretmen öğrenci ilişkisi açısından yalnız kalınsaydı daha iyi olurdu diye düşünüyorum” (G2).

“Her ders olmasa da bazı derslerde öğretmen adayları serbest bırakabilir, güven kazanmaları açısından” (ÖE2).
“Tek başlarına ders anlatımı da yapmalı. Çünkü gerçek sahada öğrencilerle baş başa kalması gerektiğini düşünüyorum. Bu durum uygulama öğrencilerini daha kısa zamanda adapte olmalarını daha iyi yetişmelerini sağlayacağını düşünüyorum. Ayrıca öğrenciler de karşısındaki uygulama öğrencisini gerçek otorite olarak görmeye başlar” (UÖ3).

3.4.2. Beklentilerin ihlali

Analiz sonuçları, öğretmenlik uygulaması paydaşlarının beklentilerinin her zaman birbiriyle uyumlu olmadığını göstermiştir. Tablo 6’te beklentilerin ihlalinin olduğu durumlar her bir paydaş için belirtilmiştir.

Tablo 6.

*Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Üç Paydaşının Birbirleri ile Çelişkili Olan Beklentileri**

Paydaşlar	Kodlar	Uygulama Öğrencisi	Uygulama Öğretim Elemanı	Uygulama Öğretmeni
Uygulama öğretmeninden	Profesyonel bir ilişki olmalı	X	✓	✓
	Usta-çırak ilişkisi olmalı	X	X	
	Ders planlarını aktif bir şekilde yardım etmeleri ve dönüt vermeleri	✓	✓	X
Uygulama öğretmeninden ve uygulama öğretim elemanından birlikte	Teorik derslerde öğretilenlerin uygulama derslerinde kullanılmaması	✓	X	✓
	Aynı telefon mesajlaşma uygulaması üzerinden haberleşmek	✓	X	✓
	Öğrenciler ders anlatırken onların otoritesini zedelemeyen araya girilebilir	X	✓	✓
	Adayın ders anlatımı esnasında değerlendirme yapılması	X	✓	
Fakülteden	Maddi destek -fotokopi ve malzeme masraflarının karşılanması	✓	X	
Uygulama okulundan MEB veya YÖK'ten	Öğretmenler odasını kullanmaları	✓	✓	X
	MEBBİS sisteminin kullanıcı için kolaylaştırılması		✓	X
	Öğretmen adaylarına not verme imkânının verilmesi	✓		X
	Uygulama okulu ziyaretlerinde imza atma zorunluluğu		X	✓

*Tablodaki "✓" işareti ilgili iki paydaşın beklentilerinin birbiri ile uyumlu olduğunu; "X" işareti ise ilgili paydaşın beklentisinin diğerleri ile çeliştiğini simgelemektedir.

Paydaşlar arasında tespit edilen çelişkilerden bir tanesi uygulama öğretmeni ile uygulama öğrencisinin arasındaki ilişkinin yapısıdır. Uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim elemanları bu ilişkinin profesyonel olması gerektiğini dile getirmiştir. Öğretim elemanlarından bir tanesi bu ilişkiyi usta-çırak ilişkisine benzeterek, öğretmenleri bu süreçte usta olarak değerlendirirken, uygulama öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini iş başında öğrenmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Uygulama öğrencileri uygulama öğretim elemanları ve uygulama öğretmenlerinin aksine, öğretmenler ile aralarında arkadaşça bir ilişki olması gerektiğini ve böylelikle onların yanında daha rahat hissedeceklerini belirtmişlerdir.

"İlk başta [öğretmenin] bizimle yakın olmasını beklerim çünkü kendimi rahat hissetmem gerekiyor ki bir dönem boyunca hocayla birlikte çalışabileyim" (G1).

"Ben bu işi biraz usta-çırak ilişkisine benzetiyorum. Usta-çırak ilişkisinde önce bakarsın işte çırak ustasına bakar, sonra onun gibi yapmaya çalışır. Yani biraz daha geliştirmeye çalışır. Dolayısıyla öğretmen orada iletişim kurarken belirli bir otorite kurmalı ama bu baskıcı bir otorite de olmamalı bence" (ÖE1).

Uygulama öğrencileri ve uygulama öğretim elemanları, öğretmenlerin de ders planlarını incelemeleri gerektiğini ve detaylı bir şekilde dönüt vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak uygulama öğretmenleri ders planlarını incelemenin daha çok danışman akademisyenlere ait bir görev olduğunu düşünmektedirler. Bu üç paydaşın ders planının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik çatıştıkları bir diğer husus ise, uygulama öğretim elemanlarının beklentileri uygulama öğrencilerinin derslerini yapılandırmacı sisteme uygun olarak hazırlayıp işlemeleri yönündeyken, uygulama öğretmenleri konuları yetiştirebilme ve kazanımları kapsayabilme kaygısından ötürü uygulama öğrencilerinin bazı konuların ağırlıklı olarak düz anlatım yöntemi kullanılarak işlenmesini beklemesidir. Bu da her iki paydaşın uygulama öğrencisinden beklentilerini değiştirmektedir. Veyahut uygulama öğrencisinin hazırladığı ders veya etkinlik planı paydaşların biri tarafından onaylanırken, diğeri tarafından beğenilmemektedir. Öğretmen adayları buna benzer durumlar yaşadıklarını ve iki paydaş arasında kaldıklarını ifade etmişlerdir.

"İlk dönem kavram karikatürü ile ilgili uygulamayı okulda yaparken okuldaki öğretmen yaptığımız şeyi beğenmişti ama öğretim elemanımız bu olmamış dedi ve bizi üç hafta boyunca uğraştırdı. Sonunda da geçersiz not aldık. O şekilde bir çatışma durumu olmuştu aslında ufak çaplı. Fakültedeki hocalarımız bizden üst düzey bir şeyler yapmamızı bekliyorlar ancak okuldaki öğretmenler sadece kazanımın içindeki bilgiyi vermemizi istiyorlar" (G4).

"Benim öğrencilerden beklediğim daha çok özgün tasarımlar yapmaları yani bir kazanıma ilişkin mevcut olan kaynakların tamamını kullansınlar ama bunun üzerine de farklı kaynakları da araştırıp daha özgün ders tasarımı yapınlar. Çünkü okullarda hizmet içerisindeki öğretmenlerin yetiştiği öğrenme yaklaşımları ya da üniversitede aldığı eğitimle bizim öğrencilerimizin aldığı eğitim arasında bir fark var. Yani onlar daha eski bir anlayışla gelenekçi bir yaklaşımla yetişmişler. Haliyle uygulamaları da daha çok bu yönde sürdürüyorlar" (ÖE1).

Paydaşların birbirleriyle çeliştiği bir diğer konu ise uygulama öğrencisi ders anlatırken müdahale edilip edilmemesidir. Uygulama öğrencileri, kendileri ders anlatırken bariz bir yanlış yapsalar dahi müdahale edilmemesi gerektiğini düşünürken öğretim elemanlarından iki tanesi ve uygulama öğretmenleri, öğrencilere herhangi bir kavram yanlışlığı verdiklerinde veya belirgin bir hata yaptıklarında öğretmen adaylarını çaktırmadan yanlarına çağırıp müdahale etmek zorunda hissettiklerini belirtmişlerdir.

“Ders esnasında hocanın müdahale etmesi moralimizi düşürür yani o anda müdahale etmesin dersten sonra söylesin. Bu durum sizi öğrencinin gözündeki yerinizi sarsılıyor biraz” (G3).

“Genellikle müdahale edilmemesi gerektiğini düşünürüm. Ancak hem hazırlık aşamasında hem de aktarımında öğrenciyi kavram yanlışlığına düşürüp sürece zarar verecek bir durum varsa müdahale ederim” (UÖ4).

“Bir hata yaptıklarında çaktırmadan düzeltmeye çalışıyorum o anda. Çünkü çıktıktan sonra o bilgi bir daha zor düzelir. O hatayı o derste bir şekilde telafi etmesini istiyorum. Kimisi hiç müdahale etmiyor ama bu sefer öğrenciler de yanlışlarını bilmiyorlar, o da kötü oluyor yani” (ÖE2).

Paydaşların birbirleriyle çeliştikleri bir diğer husus ise, aynı telefon mesajlaşma uygulaması üzerinden haberleşmeleri ile ilgilidir. Uygulama öğretmenleri ve uygulama öğrencileri aynı sosyal ağ üzerinden haberleşmenin süreci daha da kolaylaştırdığını düşünürken, uygulama öğretim elemanlarından bir tanesi sosyal ağ üzerinden haberleşmeyi profesyonel bulmadığını ve öğrencilerle sadece e-mail yoluyla veya haftalık toplantılarda görüşmenin daha uygun olacağını düşünmektedir.

Uygulama öğretim elemanları ve uygulama öğrencilerinin düşüncelerinin çeliştiği bir diğer konu, uygulama öğrencilerinin ders anlatımı esnasında adayın ders işleyişi ile ilgili not tutulması ve değerlendirme yapılmasıdır. Uygulama öğretim elemanları uygulama öğrencileriyle daha sonra paylaşmak üzere kendileri ve öğretmenler tarafından not tutulmasının gerekli olduğu kanaatindeyken, uygulama öğrencilerinden bazıları uygulama öğretim elemanları ve öğretmenlerin sınıfta bulunup not tutmalarının onları daha da heyecanlandırdıkları dolayısıyla bu uygulamanın olmaması gerektiği görüşündedirler.

“...bir şey yazmasınlar. Hoca bana bakıyor bazen jest ve mimiği değişiyor. Yazıyor, acaba diyorum ne yazıyor. O an hem konuşuyorum hem çocuklarla iletişimim var ama düşünüyorum ki acaba eksi mi aldım, ne yaptım, iyi miyim, kötü müyüm ona çok takılıyorum” (G1).

“Şimdi öğrenci açısından baktığımızda haklı ama öğrencileri yetiştirmek açısından da sonuçta onları da birilerinin gözlemleyip olumlu ya da olumsuz dönüt vermesi gerekiyor” (ÖE2).

Fakülteye yönelik beklentilere bakıldığında, fakültenin öğretmenlik uygulamasına yönelik masrafları karşılaması paydaşların çeliştiği bir husustur. Uygulama öğrencileri fakültenin fotokopi ve diğer bazı malzemelerin yanı sıra lojistik (ulaşım vs.) gibi giderlerin fakülte tarafından karşılanması gerektiği görüşündeyken, uygulama öğretim elemanlarından üçü masrafların karşılanması konusunda uygulama öğrencileri ile hemfikir olmuş, fakat ikisi fakültenin lojistik destek olmasının çok da mümkün olmayacağını dile getirmişlerdir. Uygulama okuluna yönelik görüşlerde ise, paydaşlar arasında öğretmenler odasının kullanımına yönelik bir fikir ayrılığı tespit edilmiştir. Uygulama öğrencileri ve uygulama öğretim elemanları öğretmenler odasını okuldaki diğer öğretmenler gibi uygulama öğrencilerinin de aktif bir şekilde kullanması gerektiğini düşünürken, uygulama öğretmenleri uygulama öğrencilerinin farklı bir mekânda dinlenip teneffüs aralarını geçirmelerini beklemekte idirler.

“Öğretmen adaylarına okulda kendilerini öğretmen gibi hissedebilecekleri dinlenme alanları oluşturabilirler. Öğretmenler odaları hemen hemen hiçbir okulda yeterli değildir” (UÖ4).

“Önceki okulumuzda öğretmenler odasına bile zar zor girebiliyorduk. Müdür ayrı bir oda tutmuştu ve işte burası sizin odanız demişlerdi hani orada bile ayrımcılık yapıyorlardı. Ayrı bir odada oturduğumuzu gören öğrenci de psikolojik olarak negatif yaklaşıyor, zaten biliyor stajyer olduğumuzu” (G1).

MEB’e yönelik beklentiler incelendiğinde, öğretmenlik uygulaması ile ilgili uygulamalar, süreci paylaşan paydaşların bazıları tarafından olumlu bulunurken; bazıları bu uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Örneğin, uygulama öğretmenleri MEBBİS sisteminin işleyişi ile ilgili herhangi bir olumsuz görüşte bulunmazken, uygulama öğretim elemanları sistemin biraz daha değiştirilip geliştirilmesini düşünmektedirler. Yine beklentilerin çatıştığı bir başka husus ise uygulama okuluna gidildiğinde öğretim elemanlarının imza atması zorunluluğudur. Öğretmenler bu uygulamayı olması gereken bir durum olarak nitelendirip, bu sayede uygulama öğretim elemanlarının okulları daha sık ve düzenli olarak ziyaret ettiğini dile getirmektedir. Ancak, bazı öğretim elemanları böyle bir denetim sisteminin olmaması gerektiğini savunmaktadırlar.

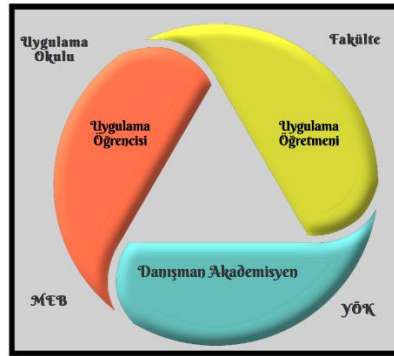
MEB’den beklentiler noktasında, uygulama öğretmeni ve öğretmen adayı arasındaki beklentilerin çeliştiği bir başka husus ise öğretmen adaylarına not verme yetkisinin verilmesi yönündeki öneri ile alakalıdır. Öğretmenlerden biri uygulama öğrencilerine not verme hakkının verilmesi gerekliliğini dile getirirken, ikisi öğretmen adaylarının sınıfı, kuralları ve öğrencileri tam olarak tanıyamadıkları için öğrencilerin okul hayatlarını etkileyebilecek şekilde not verme hakkının verilmemesi gerektiğini savunmuşlardır.

“Staj programında gerekli şartlar sağlandığında uygulama öğrencilerinin mesleğe gerçek anlamda başladıklarında gerek mesleki kaygularının azaltılması, gerekse mesleki öz güvenlerinin yerine gelebilmesinde yardımcı olması açısından bazı sorumluluklarda yetkilendirilmesinin iyi olabileceğini düşünüyorum. Ancak hâlihazırdaki programdaki biçimiyle uygulama öğrencileri sadece haftada bir okul günü okulda bulunabildikleri için bazı konularda yetersiz kalacağı için bu yetkiler bu koşullarda uygulama öğrencisine verilmemelidir düşüncesindeyim” (UÖ4).

Öğretmenlik uygulaması derslerinin haftada bir gün olması ve okulda fazla zaman geçirmemeleri uygulama öğrencilerinin sınıftaki öğrencilerin gelişim sürecini düzenli olarak takip etmelerine engel teşkil etmektedir. Uygulama öğrencilerinin okullarda daha fazla zaman geçirmelerinin mümkün olduğu koşullarda, uygulama öğretmenleri, öğretmen adaylarının not verebilme gibi bazı sorumlulukları almasını onların mesleki gelişiminde önemli olacağını düşünmektedirler.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Öğretmenlik uygulamasının temel amacı, eğitim fakültesinde okuyan öğrencilere, mesleğe atanmadan önce, alan bilgisi ve pedagojik formasyon eksikliklerini fark edebilme, bu eksiklikleri deneyimlerle giderme, öğretmenlik mesleğini daha yakından tanıma ve sevmeye imkânı sağlamaktır. Dolayısıyla, öğretmenlik uygulaması dersinin merkezinde olan kişiler uygulama öğrencileridir. Uygulama öğrencileri, diğer paydaşlar (uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmenleri) ile beraber sürekli bir iletişim içindedir. Bununla birlikte Şekil 1’de görüldüğü üzere, öğretmenlik uygulamasının bu üç paydaşı sürece dahil olan diğer kişiler ve çevresel faktörlerin tamamı ile doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşim içerisinde (Bulunuz & Bulunuz, 2015). Tüm bu faktörler öğretmen yetiştirme sürecinde etkili olabilmekte ve uygulama öğrencilerinin gelişimlerini iyi veya kötü yönde etkileyebilmektedir.

Şekil 1. Öğretmenlik uygulaması ders sürecine dâhil olan kişiler ve çevresel faktörler

Bu çalışmada yapılan görüşmelerin sonuçları, tüm paydaşların birbirlerinden ve diğer unsurlardan farklı beklentileri olduğunu göstermektedir. Bu beklentiler uygulama öğrencileri ve uygulama öğretmenleri üzerinde daha fazla yoğunlaşmıştır. Bunun yanı sıra paydaşların birbirlerinden ve kendilerinden beklentilerinin uyumlu olduğu ve çeliştiği noktalar incelenmiş ve bazı temel konularda beklentilerin ihlaline rastlanmıştır. Bu çalışmanın verileri öğretmenlik uygulaması dersinin başında toplanmış olup, tespit edilen beklentilerin dersin sonunda karşılanmayacağı anlamına gelmemektedir. Ancak geçmişte yapılan çalışmalar dersin başında görülen paydaşlar arasındaki beklenti uyumsuzluklarının, dersin işleyişine yansyabileceğini ve öğrenmeyi olumsuz etkileyebileceğini göstermiştir (Burgoon vd. 2016; Gaffney, 2013; Gaffney vd., 2010; Seiffert ve Wheelless, 1990). Bu kapsamda, fen bilgisi öğretmenliğinde kayıtlı olan 18 son sınıf uygulama öğrencisinin, bu öğrencilerle çalışan dört uygulama öğretmenin ve beş uygulama öğretim elemanının beklentileri tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulguları, öğretmenlik uygulaması dersi sürecinin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve öğrencilerin süreçten gerekli olan bilgi, donanım ve deneyim ile ayrılması için bu dersin doğrudan ve dolaylı tüm uygulayıcılarına bir ışık tutacaktır.

Özellikle uygulama öğrencilerinin uygulama derslerinden en etkili şekilde faydalanabilmeleri için diğer paydaş ve unsurların, onların ders ile ilgili olan beklentilerini karşılayıp karşılamaması ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda çalışma verileri öğrencilerin uygulama dersini almadan önce diğer paydaşlara yönelik birçok beklenti geliştirdiklerini göstermektedir (Delamarter, 2019; Meijer vd., 2011). Uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmenlerinden beklentileri sadece onların mesleki gelişimlerine katkı sağlaması ile sınırlı değildir. Zira öğrenciler öğretmenlik uygulaması dersinin verimli geçmesini ancak uygulama öğretmeni ile ilişkilerinin iyi olmasıyla mümkün olacağını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, uygulama öğrencileri uygulama öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olmayı, aralarında samimi bir ilişki olması gerektiğini ve onlara kendilerini rahat ve güvende hissettirecek atmosferi hoşgörü ve anlayış ile hazırlamaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde alanda yapılan bazı çalışmalarda da uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmeni ile aralarında iyi ve samimi bir ilişki olmasını bekledikleri tespit edilmiştir (Öner ve Aydın, 2016; Taşkesen, 2018). Aynı zamanda öğretmen adayları uygulama öğretmenlerini ders anlatımı ve öğrenciler ile ilişkisi anlamında da rol model olarak görmeye beklediklerini ifade ettiler. Bu bağlamda, öğretmenlik uygulamasını yürüten uygulama öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Bu dersi veren öğretmenlerin isteyerek ve gerekli olan zamanı ayırarak uygulama öğrencileri ile yeteri kadar ilgilenmesi gereklidir. Buradan yola çıkarak, alan yazında yer alan birçok çalışmanın da önerileri ile paralel olarak, bu çalışma da öğretmenlik uygulaması dersini yürütecek olan öğretmenlerin seçiminin çok dikkatli bir şekilde yapılması gerektiğini önermektedir (Aydın, Selçuk ve

Yeşilyurt, 2007; Dursun ve Kuzu, 2008, Kocadere ve Aşkar, 2013; Köroğlu, Başer ve Yavuz, 2000). Bu nedenle de uygulama öğretmenlerinin seçiminde öğretmenlerin mesleki deneyimi ve bu dersi vermeye gönüllü olup olmaması gibi faktörler ele alınmalıdır.

Yine bu alanda yapılan birçok çalışmada olduğu gibi, öğretmen adayları uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanlarından onlara bu süreç boyunca detaylı ve düzenli dönüt vermelerini beklemektedirler (Bektaş ve Ayvaz, 2012; Çetintaş ve Genç, 2005; Dursun ve Kuz 2008; Eraslan, 2009; Gülkılık, 2009; Öner ve Aydın, 2016; Taşkesen, 2018). Görüşmeler sonucunda uygulama öğrencilerinin üzerinde sıklıkla durduğu beklentilerden bir diğeri ise, uygulama öğretmenlerinin, onların geleneksel öğretim yöntemleri dışında farklı etkinlik ve öğretim teknikleri kullanımını desteklemeleridir. Bektaş ve Ayvaz (2012), çalışmalarında öğretmen adaylarının okullara gittiklerinde uygulama öğretmenin uygulama yapacakları sınıfın öğrencileriyle kendilerini bir öğretmen olarak tanıştırmalarını beklediklerini dile getirmişlerdir. Benzer bir durum bu çalışmanın sonuçlarında da ortaya çıkmıştır. Uygulama öğrencileri kendilerini stajyer, öğrenci ve öğretmen üçlemesinin içinde bulduklarını söylediler. Bu durumun onların ilk olarak öğrencilerin gözünde ikinci olarak da diğer öğretmen ve yöneticilerin gözünde saygınlığının yitirmesine neden olduğunu, o nedenle de kendilerinin öğrencilere tanıtılmasında stajyer kavramı yerine öğretmen adayı ya da öğretmen olarak hitap edilmesini daha doğru bulduklarını ifade ettiler.

Uygulama öğrencilerinin beklentilerinin birçoğunun doğrudan uygulama öğretmenleriyle alakalı olmasına rağmen, sürece dâhil olan diğer paydaşlardan da birtakım beklentileri olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yanı sıra dersi teorik olarak yürüten uygulama öğretim elemanlarına da büyük görev düşmektedir. Bu noktada öğretmenlerin seçimi ile ilgili sunduğumuz önerilerin dersi yürütecek öğretim elemanlarının belirlenmesi için de geçerli olması gerekir. Dersi yürütecek öğretim elemanlarının belirlenmesinde yine gönüllülük esas alınmalıdır. Bu dersi yürütecek olan öğretim elemanlarının seçiminde bu kişilerin dönem içindeki ders yoğunlukları, mesleki deneyimleri, öğrencilerle olan iletişimleri gibi etkenler göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretim elemanının öğretmen adayları ve uygulama öğretmeni ile sürekli ve iyi biri iletişim içerisinde olmaları bu dersin daha düzenli takip edilmesinde en büyük etkenlerden birisi olacaktır. Araştırmanın bu bulguları Bektaş ve Ayvaz (2012), Öner ve Aydın (2016) ve Taşkesen (2018) tarafından yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Uygulama öğretim elemanlarının ders planı hazırlama aşamasından bu planı uygulama aşamasına kadar olan süreçte uygulama öğrencilerini yakından takip etmesi, onlara yardımcı olması, onları ders anlatırken gidip izlemesi ve önerilerde bulunması uygulama öğrencilerinin gelişimi açısından son derece önemlidir.

Çalışmaya katılan öğretmen adayları, teorikte öğrendikleri dersler ile okul uygulamalarının aynı olmasını beklediklerini, pedagojik formasyon derslerinde öğrendikleri öğretim yöntem ve tekniklerini uygulama sınıflarında kullanabilmeyi beklediklerini ifade ettiler. Öğretmen adaylarının bu beklentileri Başal vd. (2017), Çelikkaya (2011), Eraslan (2009), Gülkılık (2009), ve Kocadere ve Aşkar (2013) tarafından yapılan çalışmaların bulgularında da ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bazı uygulama öğrencileri, öğretim elemanlarının onlardan her zaman farklı etkinlik ve aktivite beklememeleri gerektiğini çünkü bu durumun pratikte her zaman uygulanabilir olmadığını dile getirdiler. Bu durum öğretim elemanlarının okulun şartları ve okuldaki öğrencilerin bilgi seviyeleri hakkında bilgi sahibi olmamasından kaynaklanacağı gibi, uygulama öğretmenlerinin geleneksel öğretim yöntemlerine aşina olup yenilikçi yaklaşımlara karşı ön yargılı olabilmeleri ile açıklanabilir.

Uygulama dersinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi sadece sürece dâhil olan kişilere değil aynı zamanda diğer çevresel faktörlere de bağlıdır. Örneğin, seçilen uygulama okulunun dersin işlenişine uygun teknik ve fiziki alt yapıya sahip olması gerekir. Öğretmen adaylarının beklentilerinden bir tanesi de öğretmenlere sağlanan imkânların benzerlerinin bu okullara giden uygulama öğrencilerine de sağlanıyor olması gerektiğidir. Öyle ki bu durum paydaşlar arasında çatışmaya sebep olmaktadır. Öğretmen adayları, öğretmenler odasını okulun diğer öğretmenleri gibi aktif bir şekilde kullanmayı arzulamaktadır. Ancak, uygulama okulları olarak seçilen okulların bazılarında öğretmenler odası sadece okulun öğretmenlerine yetecek büyüklüktedir. Dolayısıyla uygulama öğretmenleri uygulama öğrencilerine öğretmenler odası yerine farklı bir oda tahsis edilmesini beklemektedirler. Bu çalışmaya paralel olarak Çetintaş ve Genç (2005)'in 30 öğretmen adayı ile yaptığı çalışmada adayların %30'nun öğretmenler odasını çekinerek kullandığını, %20'nin ise hiç kullanmadığını tespit etmiştir. Bu durumda öğretmen adayları kendilerine ders aralarında dinlenmek ve bir sonraki dersin hazırlığını yapmak üzere uygun bir alan arayışına girmektedirler. Bu da onların okula olan aidiyet duygularına zarar vermekte olup kendilerini öğretmen olarak hissetmelerine engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda, uygulama okullarındaki idarecilerin, öğretmen adaylarının okuldaki diğer öğretmenler ile kaynaşabilmeleri için elverişli bir ortam sağlamaları ve gereken deneyimleri kazanmaları için üzerlerine düşen görevleri yeteri kadar yerine getirmeleri gerekir (Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt, 2007; Çetintaş ve Genç, 2005).

Diğer paydaşların beklentilerinin uyumsuzluğunun giderilmesi de sürecin etkili bir şekilde ilerlemesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, bu çalışmadaki uygulama öğretmenleri bir dönem boyunca danışmanlığını yapacakları öğrencilerin derse hazırlıklı, istekli ve bu mesleği ciddiye alarak gelmelerini beklemektedirler. Yine uygulama öğretmenleri, uygulama öğrencilerinin uygulama dersini ciddiye almayıp, kendilerini geliştirmek için çaba sarf etmemeleri gibi durumların öğretmenlik uygulaması sürecini olumsuz olarak etkileyebileceğini dile getirmişlerdir. Başal vd. (2017), Gülkılık (2009) ve Kocadere ve Aşkar (2013) yaptıkları çalışmalarda da öğretmenlerin benzer durumlara değindiklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle uygulama öğrencileri okullara gitmeden önce bu dersin diğer teorik dersler kadar önemli olduğu ve iyi bir deneyim kazanmaları için eşsiz bir fırsat olduğunu bilmeleri gerekir.

Aksu (2004), Kocadere ve Aşkar (2013), Köroğlu, Başer ve Yavuz'un (2000) bulgularına paralel olarak, uygulama öğretmenleri uygulama öğretim elemanlarının yeteri kadar okul ziyaretleri yapmasını ve uygulama öğrencilerini düzenli bir şekilde takip etmelerini, fakültelerin de uygulama öğrencilerine malzeme temini ve etkinliklere ev sahipliği yapma konularında destek vermelerini beklemektedirler. Bunun yanında revize edilen uygulama derslerinin uygulama öğretmenlerinin bazı beklentilerini karşıladığı da görülmektedir. Örneğin Aksu'nun (2004) tespit ettiği, uygulama öğretmenlerinin süreçte yetkilendirilmek istediği ya da Azar'ın (2003) öne sürdüğü öğretmenlerin sorumluluğuna verilen öğrencilerin sayısının fazla olması bunun karşılığında verilen ücretin az bulunması gibi beklentilere bu çalışmada rastlanmamıştır.

Bu çalışma, uygulama öğretim elemanlarının da bu ders kapsamında uygulama öğrencilerinden, uygulama öğretmenlerinden ve diğer unsurlardan bazı beklentileri olduğunu ortaya koymuştur. Uygulama öğretmenlerinin beklentilerine benzer şekilde, öğretim elemanları da uygulama öğrencilerinin bu dersi ciddiye almaları ve diğer dersleri kadar bu derse de özen göstermelerini beklemektedirler. Ayrıca özel öğretim yöntemleri, materyal geliştirme dersleri gibi derslerde öğrendikleri yenilikçi yaklaşım ve teknikleri kullanarak ders planı hazırlamaları ve bu yöntem ve teknikleri uygulama esnasında etkin bir şekilde kullanmalarını beklemektedirler. Bu çalışmanın bulgularına benzer olarak Başal ve arkadaşları (2017) tarafından yürütülen çalışmada uygulama öğretim elemanlarının uygulama öğrencilerinden aktif, hazır ve motive olmalarını beklediklerini ortaya koymuştur. Bu çalışmaya katılan öğretim elemanları uygulama öğretmenlerden ise, uygulama öğrencilerinin devamsızlıklarını takip etmelerini, yeteri kadar dönüt vermelerini ve uygulama öğrencilerine yol gösterecek iyi bir rehber olmalarını beklemektedirler ki bu bulgular Dursun ve Kuzu'nun (2008) çalışmasındaki öğretim elemanlarının görüşlerine paralellik göstermektedir. Öğretim elemanları fakülteden uygulama öğrencilerine bazı materyal desteği sağlamalarını beklemektedirler. Fakat maddi destek noktasında beklenti uyumsuzluğu olduğu gözlenmiştir. Fakülteye yönelik bir diğer beklenti ise, uygulama öğrencilerinin dağılımı yapılırken, öğretim elemanlarının iş yüklerinin dikkate alınması hususudur. Öğretim elemanlarının ders sayısının fazla olması, idari görevlerinin olması, uygulama öğrencilerine ayracağı zamanı etkileyeceğinden, öğretim elemanlarının uygulama öğrencisi almaları gönüllülük esas alınarak düzenlenmelidir. Son olarak, öğretim elemanlarının MEB'den beklentileri MEBBİS sistemine getirilmesi gereken bazı düzenlemeler olmuştur. Bunların içerisinde de en çok göze çarpan günlük ve genel değerlendirme yapılan kısımlardaki açık uçlu değerlendirme alanlarında karakter sınırlamasının olması ve uygulama öğretmenlerinin sadece puan vererek değerlendirme yapmasıdır. Başka bir deyişle, değerlendirme yapılırken karakter sınırlaması olması, öğretim elemanlarının öğrencilerin durumu hakkında yeterli bilgiyi verebilmelerine engel teşkil edebilmektedir. MEBBİS sistemine ait bulgular daha önce yapılan ve alan yazında yer alan çalışmalarda tespit edilmemiştir.

5. ÖNERİLER VE SINIRLILIKLAR

Çalışmanın sonuçları bizlere her bir paydaşın diğer paydaşlar tarafından önemsiz gibi düşünülen ya da daha önce üzerinde durulmayan konularda büyük beklentiler içerisine girdiklerini gösterdi. Uygulama öğretmenlerinin ya da öğretim elemanlarının bir rutin halinde ve bazen farkında bile olmadan devam ettirdikleri davranışların uygulama öğrencilerinin motivasyonlarını etkileyebileceğini ve mesleki özgüvenlerinin zedelenmesine sebebiyet verebileceğini ortaya çıkardı. Aynı şekilde iletişim eksikliğinin sözel olarak paylaşılmamasının da bazı olumsuz sonuçlar doğurabileceğini bu çalışma ile tespit edildi. Bu çalışmanın bulgularından yola çıkarak uygulama öğrencileri, uygulama öğretmenleri, öğretim elemanları ve öğretmenlik uygulaması dersinin diğer paydaşların beklentilerinin uyumsuzluğu sonucunda tespit edilen öneriler Tablo 7'de özetlenmiştir:

Tablo 7.

Öğretmenlik Uygulaması Dersi Paydaşlarına Öneriler

Uygulama öğrencilerine öneriler	Uygulama dersini öğretmenlik mesleği ile ilgili eksikliklerini gidermeye yönelik bir fırsat olarak görmeleri. Öğretmenlik uygulamasının hem teorik derslerini hem de de uygulamalı derslerini düzenli bir şekilde takip etmeleri ve her iki derse de hazırlıklı bir şekilde gelmeleri. Alan eğitimi bilgilerini uygulama derslerine aktarabilmek için çaba sarf etmeleri Ders planını açık anlaşılır ve düzenli bir biçimde yazabilmeleri Derslerini öğrencilerin aktif şekilde katılabilecekleri özgün etkinliklerle zenginleşmeleri. Öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin geribildirimlerini dikkate alıp kendilerini geliştirmeleri.
Uygulama öğretmenlerine öneriler	Öğretmen adaylarını okul, öğrenciler ve derslerin işleyişi hakkında bilgilendirmeli. Öğretmen adaylarını sınıftaki öğrencilere "stajyerler" veya buna tekabül eden diğer ifadelerle tanıtmamalı. Öğretmen adaylarının ders planlarına düzenli ve yapıcı dönütler vermeli. Öğretmen adayının ders anlatımı sırasında sınıftaki diğer öğrenciler ile iletişime girmemeli ve adayın dersine müdahalede bulunmamalı. Öğretmen adayının ders anlatımlarında farklı yöntem ve teknikler kullanarak etkinlikler yapmasına destek olmalı. Dersi veren öğretim elemanı ile sürekli iletişim halinde olmalı ve öğrencilerin gelişimi hakkında bilgi alışverişinde bulunmalı.

Dersi veren öğretim elemanlarına öneriler	Ulaşılabilir olmalı. Uygulama derslerinin teorik kısımlarını düzenli bir şekilde yapılmasına özen gösterilmeli. Öğrencilerin ders planlarını önceden incelemeli, etkinliklerin içeriği ya da uygulanması noktalarında fikir alışverişinde bulunmalı ve ders anlatımlarından sonra öğrencilere yapıcı dönütler vermeli. Fakültede verdiği derslerini yenilikçi ve yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenleyip uygulama öğrencilerine rol model olabilmeli. Uygulama öğretmeni ile sürekli iletişim halinde olmalı ve uygulama öğrencilerinin gelişimi hakkında bilgi alışverişinde bulunmalı.
Uygulama okulu ve fakültede uygulama dersinin yürütülmesinde yetkili olan kişilere öneriler	Yöneticiler uygulama öğrencilerini bilgilendirmeli, onlarla iletişim halinde olmalıdır. Öğretmen adaylarına okulda buldukları süre içerisinde diğer öğretmenlere sağlanan koşulları sağlamak için çaba sarf etmeli (öğretmenler odasının kullanılması ya da onların ders aralarında kullanabilecekleri bir yer tahsis edilmesi, fotokopi vs. gibi imkânlardan yararlanabilmeleri). Okuldaki diğer öğretmenlerin öğretmen adaylarının gelişiminde katkısı olabileceği gerçeği göz önünde bulundurularak etkileşimin olabileceği ortamların oluşturulması.
Dersin içeriğine yönelik diğer öneriler	Uygulama dersleri programda son sene yerine birkaç seneye dağıtılarak okul ziyaretleri, gözlem ve de kısa ders anlatımları ile başlatılmalıdır. Öğretmenlik uygulamasının ağırlıklı olarak yapıldığı lisans programının son senesindeki ders yoğunluğu azaltılmalıdır ve/ya uygulamaya yönelik olan derslere ağırlık verilmelidir Öğrencilerin uygulama okullarında daha fazla zaman geçirmelerine olanak sağlanmalıdır.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan biri öğrenci gruplarının hepsinin aynı üniversitenin fen bilgisi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerden oluşması, katılım gösteren öğretmenlerin aynı ilçede görev yapan öğretmenlerden ve katılımcı öğretim elemanlarının ise aynı fakültede görev yapan öğretim elemanlarından oluşmasıdır. Farklı üniversitelerde okuyan öğrencilerin, farklı fakültelerde görev yapan öğretim elemanlarının ve farklı şehirlerde yaşayan ve görev yapan uygulama öğretmenlerinin deneyimleri içerisinde buldukları koşullara göre farklılık gösterebilir ve bu da onların beklentilerinin değişmesine yol açabilir. Bununla birlikte, bu çalışmada yalnızca fen bilgisi öğretmen adayları ile görüşme yapılmıştır. Farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin deneyimleri yine farklılık gösterebilecektir. Çalışmanın diğer bir sınırlılığı ise, odak grup görüşmelerini yürüten araştırmacıların öğretim elemanı olması ve görüşme yapılan öğrencileri tanıyan olmalarıdır. Her ne kadar öğrencilerin fikirlerini özgürce ifade edebilecekleri bir ortam hazırlanmış olsa da görüşme yapan kişilerin konumu bu öğrencilerin cevaplarını etkilemiş olabilir.

Tüm bu sınırlılıklara rağmen, bu çalışmanın öğretmenlik uygulaması derslerini yürütülmesine katkı sağlayan MEB ve YÖK dâhil her bir paydaşa, bu sürecin daha etkili ve amacına uygun bir şekilde yürütülmesi için bir fikir sunacaktır. Uygulama öğretim elemanları ve uygulama öğretmenleri bu çalışmanın sonuçlarını dikkate alarak uygulama öğrencileri ile aralarındaki iletişimi daha sağlıklı bir şekilde yürütebileceklerdir. Aynı zamanda öğretmenlik uygulaması alanında yapılan diğer çalışmalara farklı bir açıdan yaklaşarak, öğretmen yetiştirme ile ilgili alan yazınına katkıda bulunacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 2019/19 toplantı no ile etik kurul izni alınmıştır.

Destek Beyanı

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) (SBA-2019-1031) tarafından fon desteği almıştır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada yazarların çıkar çatışması durumu yaşanmamıştır.

5. KAYNAKÇA

Aksu, M. B. (2004). Fakülte-okul işbirliği semineri ve uygulama sürecinin değerlendirilmesi: Malatya ili örneği. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9.

Aydın, Y., Selçuk, Y., & Yeşilyurt, Y. (2007). Öğretmen adaylarının "Okul Deneyimi II" dersine ilişkin görüşleri-Yüzüncü Yıl Üniversitesi örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 2.

- Azar, A. (2003). Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine ilişkin Görüşlerinin Yansımaları, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:159, [Online]: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/azar.htm> adresinden 07.01.2019 tarihinde indirilmiştir.
- Baltacı-Göktalay, Ş.B., Kesner, J., Uzun, A., Bulunuz, N., Gürsoy, E., & Bulunuz, M. (2014). Redefining a teacher education program: Clinical supervision model and Uludag KDM. *International Journal of New Trends in Education and Their Implications*, 5(2), 1-11.
- Başal, H. A., Kahraman, P. B., Rabia, Ö. Z. E. N., Tabak, D., & Turan, N. (2017). Okul öncesi eğitimi öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri, öğretim elemanları ve uygulama okulu yöneticilerinin öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 389-417.
- Baştürk, S. (2009). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *İlköğretim online*, 8(2).
- Bektaş, M., & Ayvaz, A. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinden beklentileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 209-232.
- Britzman, D. (2003). *Practice makes practice: A critical study of learning to teach*. New York: SUNY Press.
- Bulunuz, N., & Bulunuz, M. (2016) Öğretmen Adaylarının Mesleki Gelişimi İçin İyi Öğretmenlik Uygulamaları: Klinik Danışmanlık Modeli. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 401-429.
- Bulunuz, N., Gürsoy, E., Kesner, J., Baltacı Goktalay, S., & Salihoglu, U. M. (2014). The Implementation and Evaluation of a Clinical Supervision Model in Teacher Education in Turkey: Is It an Effective Method?. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(5), 1823-1833.
- Burgoon, J. K. (1978). A communication model of personal space violations: Explication and an initial test. *Human Communication Research*, 4(2), 129-142.
- Burgoon, J. K., Burgoon, M., (2001). Expectancy theories. In: Robinson, W. P., Giles, H. (Eds.), *The New Handbook of Language and Social Psychology* (pp. 79-99). John Wiley & Sons, West Sussex, UK.
- Burgoon, J. K., Bonito, J. A., Lowry, P. B., Humpherys, S. L., Moody, G. D., Gaskin, J. E., & Giboney, J. S. (2016). Application of Expectancy Violations Theory to communication with and judgments about embodied agents during a decision-making task. *International Journal of Human-Computer Studies*, 91, 24-36.
- Carspecken, P.F. (1996). *Critical ethnography in educational research: A theoretical and practical guide*. New York: Routledge.
- Chong, S., Low, E., & Goh, K. (2011). Emerging professional teacher identity of pre-service teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(8), 50-64.
- Cooper, J. E., & He, Y. (2012). Journey of "becoming": Secondary teacher candidates' concerns and struggles. *Issues in Teacher Education*, 21(1), 89-108.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (4th ed.). Thousands Oaks, California: Sage.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (4th ed.). Sage publications.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinden beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 155-172.
- Çepni, O., ve Aydın, F. (2015). Coğrafya öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 285-304.
- Çetintaş, B., & Genç, A. (2005). Almanca öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüş ve deneyimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29), 75-84.
- Delamarter, J. (2019). *Proactive images for pre-service teachers: Identity, expectations, and avoiding practice shock*. Springer.

- Dursun, Ö. Ö., & Kuzu, A. (2008). Öğretmenlik uygulaması dersinde yaşanan sorunlara yönelik öğretmen adayı ve öğretim elemanı görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 159-178.
- Eraslan, A. (2009). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının 'öğretmenlik uygulaması' üzerine görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 3(1), 207-221.
- Gaffney, J. D. (2013). Education majors' expectations and reported experiences with inquiry-based physics: Implications for student affect. *Physical Review Special Topics-Physics Education Research*, 9(1), 010112.
- Gaffney, J. D., Gaffney, A. L. H., & Beichner, R. J. (2010). Do they see it coming? Using expectancy violation to gauge the success of pedagogical reforms. *Physical Review Special Topics-Physics Education Research*, 6(1), 010102.
- Gaffney, J. D., Gaffney, A. L. H., & Chini, J. J. (2013). Using expectancy violation to investigate student dissatisfaction in studio physics. In *Physics Education Research Conference*, Portland, OR.
- Goldhammer, R. (1969). *Clinical supervision. Special methods for the supervision of teachers*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Gökçe, E., & Demirhan, C. (2005). Teacher candidates and supervising teachers' opinions about activities of teaching practice in elementary schools. *Ankara University, Journal of Educational Sciences*, 1, 43-71.
- Gülkılık, H. (2009). Fakülte-okul işbirliği kapsamında düzenlenen Okul Deneyimi I, II ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin işleyişinin değerlendirilmesi: Matematik öğretmenleri. In *1st International Congress of Educational Research*, Çanakkale, Turkey.
- Gündoğdu, K., Erdal, B. A. Y., Coşkun, Z. S., & Albez, C. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulamasına ilişkin görüşleri ve beklentileri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 55-67.
- Gürsoy, E., Bulunuz, N., Baltacı-Göktalay, Ş., Bulunuz, M., Kesner, J., & Salihoğlu, U. (2013). Clinical supervision model to improve supervisory skills of cooperating teachers and university supervisors during teaching practice. *Hacettepe University Journal of Education*, 1 (special issue), 191-203.
- Gursoy, E., & Eken, E. (2019). Development or Training: The Matter of Clinical Supervision in EFL Student Teachers' Teaching Practice. In *Handbook of Research on Educator Preparation and Professional Learning* (pp. 305-319). IGI Global.
- Hastings, W. (2010). Expectations of a pre-service teacher: Implications of encountering the unexpected. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 38(3), 207-219.
- Karasu Avcı, E., & Ünal İbret, B. (2016). Öğretmenlik uygulaması-II dersine ilişkin okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2519-2536.
- King, S. (2006). Promoting paired placements in initial teacher education. *International Research in Geographical & Environmental Education*, 15(4), 370-386.
- Kirbulut, Z. D., Boz, Y., & Kutucu, E. S. (2012). Pre-service chemistry teachers' expectations and experiences in the school experience course. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(2), 41-57.
- Kocadere, S. A., ve Aşkar, P. (2013). Okul uygulamaları derslerine ilişkin görüşlerin incelenmesi ve bir uygulama modeli önerisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-2).
- Koermer, C. D., & Petelle, J. L. (1991). Expectancy violation and student rating of instruction. *Communication Quarterly*, 39(4), 341-350.
- Koroğlu, H., Başer, N., & Yavuz, G. (2000). Okullarda uygulama çalışmalarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19).
- Meijer, P. C., De Graaf, G., & Meirink, J. (2011). Key experiences in student teachers' development. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 17(1), 115-129.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., Huberman, M. A., & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (1998). *Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim- Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *Uygulama öğrencilerinin Milli Eğitim bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge*. [Online] (18.02.2019 tarihinde alınmıştır: http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/25172143_YYnerge.pdf).

National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE] (2010). *Transforming Teacher Education through Clinical Practice: Blue Ribbon Panel Report on Clinical Preparation and Partnerships for Improved Student Learning*. <http://www.ncate.org>.

National Research Council [NRC] (2010). *Preparing Teachers: Building Evidence Sound Policy*. Washington, D.C.

Öner, G., & Aydın, E. (2016). Öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinden ve bu derslerin paydaşlarından beklentileri. *ERPA International Congresses on Education 2016* bildiriler kitabı, 283-298.

Paker, T. (2008). Öğretmenlik Uygulamasında Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmeni ve Uygulama Öğretim Elemanının Yönlendirmesiyle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 132-139.

Patton, Q. M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Redish, E. F., Saul, J. M., & Steinberg, R. N. (1998). Student expectations in introductory physics. *American Journal of Physics*, 66(3), 212-224.

Seiffert, M. A., & Wheelless, L. R. (1990, June). A test of a nonverbal expectancy violation model for teacher immediacy and learning. Paper presented at *the annual meeting of the International Communication Association*, Dublin, Ireland.

Şimşek, S., Alkan, V., & Erdem, A. R. (2013). Öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 63-73.

Taşkesen, S. (2018). Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Öğrencilerinin Okul Uygulamaları Dersinden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 826-841.

van Manen, M. (2017a). But is it phenomenology?. *Qualitative Health Research*, 27(6), 775-779.

Yıldırım R.G., Özyılmaz Akamca G., Ellez A.M., Karabekmez S., & Bulut Üner A.N., (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(2), 306-316.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007) (Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi)*, Yükseköğretim Kurulu Yayını 2007-5.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) (2018). *Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Zachary, L. J. (2005). *The mentor's guide: Facilitating effective learning relationships*. John Wiley & Sons.

6. EXTENDED ABSTRACT

The quality of field experience courses is important for educating qualified future teachers. Field experience process should provide teacher candidates opportunities to apply their existing pedagogical content knowledge into practice and learn and experience key aspects of high quality teaching. The efficiency of field experience courses should be related to the communication and relationship between pre-service teachers, supervisor teacher, and the mentor faculty member who give the classroom. Zachary (2005) argues that this relationship will proceed in a healthy way as long as both the learner and the instructor fulfills the expected obligations of the course. Turkish Ministry of National Education (MoNE) and Higher Education Institution of Turkey have given importance to field experience courses and developed and released a new guideline in 2018. For this purpose, the Clinical Supervision Model (CSM), which has been used in many teacher education programs in the USA, has been introduced to the teacher education programs in Turkey.

In this study, we used Expectancy Violation Theory as our theoretical framework to determine the expectations of three stakeholders from each other and identify the compatibility and contradictions among these expectations (Burgoon and Burgoon, 2001). According to the expectancy violation theory, individuals develop expectations as a result of interactions they experience and the reactions of people they interact with (Burgoon, et al., 2016; Gaffney et al., 2010; Gaffney et al., 2013). Failure of the expectations of the individuals or encountering a situation different from the expectations leads to violation of the expectations (Gaffney, Gaffney, and Beichner, 2010; Koermer and Petelle, 1991). This theory has been used by many researchers for their effects on learning and teaching (Burgoon et al. 2016; Gaffney, 2013; Gaffney, Gaffney, and Beichner, 2010; Seiffert and Wheelless, 1990). Students begin a new semester / course with some expectations or prejudices based on their previous experiences (Gaffney et al., 2010). For our study, we anticipated that pre-service teachers developed some expectations toward

field experience course according to their previous experiences, knowledge, and perceptions, and we believed that they would carry these expectations into their practice.

This study aimed to identify expectations of stakeholders; pre-service teachers, supervisor teacher, and mentor faculty member from the process of field experience course and from the other stakeholders. We used phenomenology, one of the qualitative research methods, to determine the expectations of the stakeholders of the field experience course. Multiple data collection tools were used to ensure the validity and reliability of the study.

The sample of this study consisted of eighteen senior science pre-service teachers (5 focus groups), five mentor faculty members and four middle school science in-service teachers who were mentor the pre-service teachers during the semester. The semi-structured focus group interviews were conducted with the five student groups who were about to take field experience course in 2018 fall semester. We also conducted semi-structured one-on-one interviews with the mentor faculty members around the same time of the semester. Due to some constrains, we could not meet with in-service teacher face-to-face for the interview. Instead, we send a form which contained open-ended questions to the in-service teachers and for the clarification, were asked further questions either through e-mail or phone. All the interviews were audio recorded. The first phase of analysis was completed using the inductive and creative synthesis technique (Patton, 2002). Then, for a more detailed analysis, researchers conducted a content separately and used open-coding technique to determine the emerged codes.

The results of the interviews showed that pre-service teachers had many expectations from their supervisor teachers. They expected to have a close, intimate relationship with their supervisor teachers. During the interviews, pre-service teachers stated that they felt better and were more motivated to learn and teach when teachers treated them well. Another expectation from supervisor teachers was that not to be interrupted by their supervisor teachers when they were practice teaching in the classroom. Pre-service teachers emphasized that in such cases, the flow of lectures is disrupted as well as they lose their dignity before pupils' eyes. Pre-service teachers' one of the primary expectations from the mentor faculty was that receiving enough support and advice when they develop their practice lecture.

The mentor faculty's expectation was that the pre-service teachers should come to the theoretical part of the field experience courses with a good plan, prepared and ready to learn in order to get maximum efficiency from this course. Expectations of mentor faculties from supervisor teachers varied. One of these expectations was to appropriately introduce pre-service teachers to the class and not addressing them as interns in front of students. Faculty think that if pre-service teachers is introduced to the class as interns, students may not pay attention to their lectures and that may lead to loss of authority in the class. The mentor faculties also expected that the college of education should support the pre-service teachers with some supplies and photocopies during the field experience course. In addition, three faculties stated that the practice school should allow pre-service teachers use the teachers' room.

When expectations of the supervisor teachers were examined, we found that one of the two expectations each teacher emphasized was that students should take this course seriously and they should be prepared for practice teaching each lessons. Although the expectations of the supervisor teachers from the mentor faculty were surprisingly a few, two expectations were emphasized repeatedly. These were first, the faculties should visit the schools to make enough observations ($n = 4$) and they should review the pre-service teachers' lesson plan regularly ($n = 2$).

In general, all three stakeholders of the field experience course develop some minor and major expectations from each other and the system as whole. Violating some of these expectation may decrease their willingness to internalize this course and the process. We believe that the findings of this study will shed light on all the direct and indirect practitioners of this course to ensure that the process of field experience works in efficient way and pre-service teachers are raised with the necessary knowledge, equipment and experience.

Ek-1. Örnek Öğretmenlik Uygulaması Beklenti Görüşme Soruları¹**Uygulama öğrencileri:**

1. Uygulama hocasından beklentiniz nedir? Nasıl bir iletişim süreci geçirmeyi bekliyorsunuz?
2. Sınıfta ders anlatırken kendinden, sınıftan, uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanından beklentin nedir?
3. Öğretmenlik uygulamasının teorik kısmında, fakültede öğretim elemanından beklentiniz nedir?

Uygulama öğretim elemanları:

1. Öğretmenlik uygulaması dersi süresince uygulama öğrencisinden beklentileriniz nedir?
2. Öğretmenlik uygulaması dersi süresince uygulama öğretmeninden beklentiniz nedir?
3. Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında MEB'den ve dersin işlenişinden beklentiniz nedir?

Uygulama öğretmenleri:

1. Uygulama öğrencileri ile aranızda nasıl bir iletişim olmasını beklersiniz?
2. Uygulama öğrencilerinin okula, sınıflara ve öğrencilere uyum sürecince nasıl bir rol almayı beklersiniz?
3. Klinik danışmanlık modeline göre öğrencilere dönütler vermek konusunda öğretim üyelerinden, öğrencilerden ne gibi beklentileriniz var?

¹ Not: Yukarıdaki sorular çalışmada kullanılan mülakat sorularının soruların içeriğine örnek olması açısından arasından rastgele seçilerek verilmiştir.